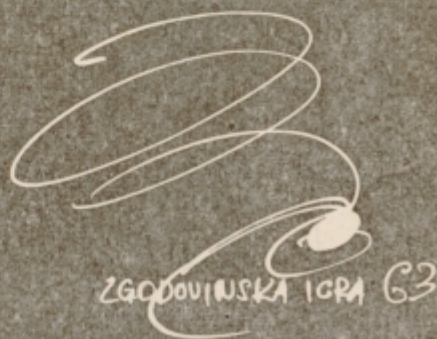
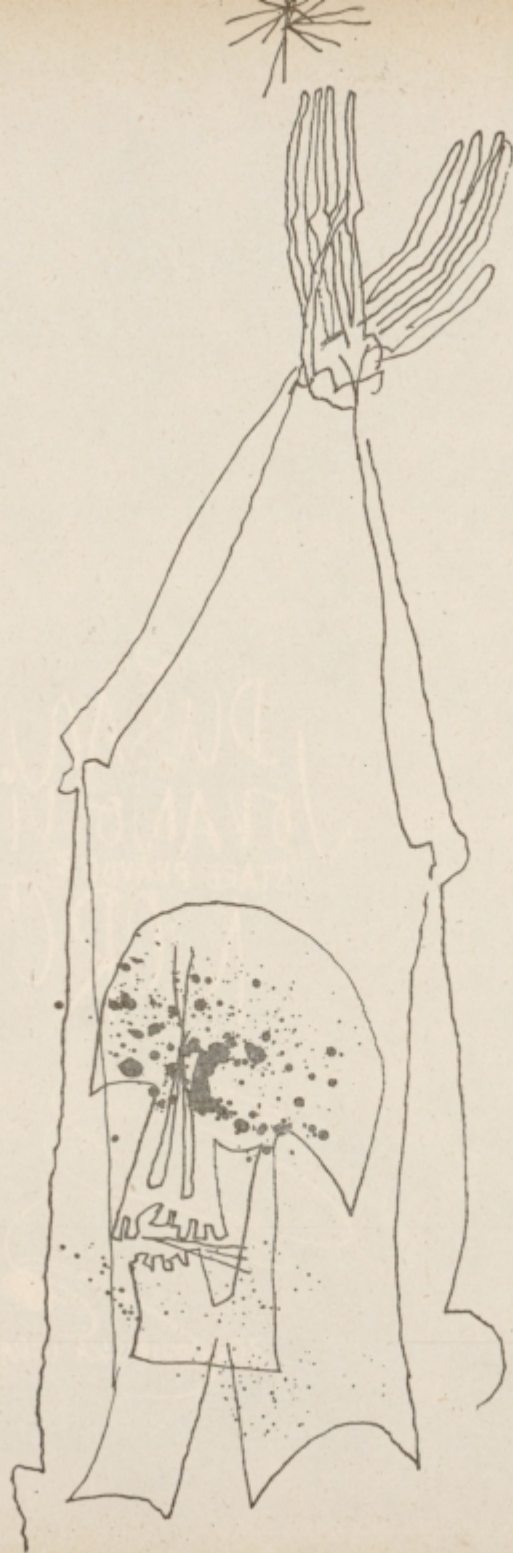

DUŠAN
JOVANOVIĆ
STARE PRAVDE 3
NORCI

Dramatis personae

Dramatis personae

Dramatis personae

Duks

Straže

Manca

Tine

Peti norec

Množica

Mirko

Četrti norec

Zorči

Vojko

Karel

Kurir

Gospodar

Tretji norec

Aktivist

Prvi brivec

Prvi norec

Drugi norec

Drugi brivec

Debela

Druga

Govornik

Oficir za vezo

Brivec

Janezek

Učitelj

PRVO DEJANJE

I. Študentovska soba.

PODSTREŠNA ŠTUDENTOVSKA SOBA V VOGALNI HIŠI NEKE PREDMESTNE ULICE. PROSTOR JE NATRPAN S POHIŠTVOM IN KNJIGAMI. V OZADJU NA LEVI JE OKNO. DESNO OD OKNA, EDEN NAD DRUGIM DVA POGRADA. DRUGA DVA STA POSTAVLJENA OB STENO NA DESNI. NA SREDINI MIZA IN NEKAJ STOLOV. MED VRATI NA LEVI IN OKNOM V OZADJU STAR KAVČ. VSEPOVSOD KOVČKI, OBLEKE, PERILO, PLAKATI Z REKLAMAMI ZA STEZNIKE, SLIKE ŠPORTNIKOV, FILMSKIH IGRALK IN PODOBNO. V OZADJU HIŠE, NA DESNI IN LEVI PRAV TAKO. ČAS: ZGODNJE JUTRANJE URE. PREDEN SE ODPRE ZAVESA, JE SLIŠATI NEKAJ GLASNIH AKORDOV STAREGA DIXIELANDA, MANCA SE V SPODNJEM PERILU SPREHAJA PO SOBI, IŠČE KOSE OBLEKE IN SE MED BRUNDANJEM POČASI OBLAČI. MIRKO JI POMAGA PRI ČESANJU IN LIČENJU. LJUBEZNIV JE Z NJO. FANTJE SO V PIŽAMAH. TINE Z BRISAČO V ROKI STOJI SREDI SOBE. S POGLEDOM IN GIBI NAPETO SPREMLJA LET MUHE PO ZRAKU. OD ZUNAJ, SKOZI VRATA NA LEVI, PRIHAJA GLASNO PREREKANJE IN VPITJE. TINE ZAMAHNE Z BRISAČO IN ZGREŠI. ZAČNE SE DIVJI LOV NA MUHO. MEDTEM, KO MIRKO MIRNO LISTA PO ČASOPISU, SE TINE TOGOTNO IN POPOLNOMA PREDANO PODI ZA MUHO, SKAČE NA STOLE, POGRADE, OBSEDENO MAHA Z BRISAČO IN PRIDUŠENO PREKLINJA. DEKLE ODHAJA.

MIRKO:

Glej, da boš tiho šla po stopnicah... (MANCA ODIDE.) TINE NADALJUJE Z LOVOM NA MUHO. V TRENUTKU, KO SE VRATA ODPRO IN KO SE V ONEMOGLEM SMEHU POJAVI DUKS, KI GA JE NEKDO OČITNO PAHNIL NA PRAG, SE TINE V SKOKU ODŽENE Z MIZE PROTI VRATOM Z OČITNIM NAMENOM POKONČATI PREGANJANO MUHO. DUKS IN ZORČI, PRAV TAKO V PIŽAMAH, VSTOPITA. SLEDI KRATKO PRERIVANJE MED TINETOM IN DUKSOM.

DUKS:

(GA PRIME ZA OVRATNIK IN POBERE S TAL. PRI-TAJENO, GROZEČE.) Kaj ti pa je... a? Bi jih rad skupil, kaj? (ŠE VEDNO GA Z LEVICO DRŽI IN TRESE, Z DESNO PA GA IZZIVALNO TREPLJA PO BRADI IN

NOSU.) Še nimaš dovolj, vidim. Znova bova morala začeti z dresuro. Sedi!

TINE: (SEDE. PLAHO JECLJA, KAR JE NASPLOH NJEGOVA NAVADA.) Kaj pa misliš, da si?

DUKS: Jaz nič ne mislim, jaz sem! Ti pa misliš in misliš, pa nisi. (MIRKU.) Udariva eno igro, Mirko. (LEŽE NA SPODNJI POGRAD V OZADJU. MIRKO SPLEZA NA ZGOR-NJEGA. PRIČNE SE IGRA: OBA SE IZ MIRUJOČEGA LEŽEČEGA POLOŽAJA NA SREDI POGRADA NA SODNIKOV ZNAK MEČETA NA LEVO ALI DESNO STRAN. V PRIMERU, DA SE OBA VRŽETA NA ISTO STRAN, DOBI PIKO DUKS, V NASPROTNEM PRIMERU PA MIRKO. IGRO DO PET VODI KOT SODNIK ZORČI, KI POZIVA TEKMUJOČA S »POZOR, PIPRAVLJENI, ZDAJ!« IN GLASNO OBJAVLJA TEKOČE REZULTATE. TEKMEC IN OPAZOVALCI OB VSAKI TOČKI STRAHOVITO ZATULIJO IN S TEM DAJEJO DUŠKA ZMAGOSLAVJU ALI PA NEZADOVOLJSTVU, TRUŠČ IN TEMPO IGRE SE STOPNJUJE OD TOČKE DO TOČKE. V TRENUTKU, KO VPITJE DOSEŽE VIŠEK, PRIDRVI V SOBO HISTERIČNO RAZBURJEN GOSPODAR.)

GOSPODAR: Norci! Norci! (VSI UTIHNEJO.) Norci! Dovolj! Ste razumeli?! Dovolj! Saj to je norišnica! Tu se že vse neha! Temu bom napravil konec! Ta trušč, to vpitje, ta kraval, saj me bodo tožili, zaprli! Slišijo vas kilometre daleč. In potem ta voda! Sloni! Vsako jutro je veža popolnoma mokra, spolzka! Kot da bi se umivalo krdelo morskih psov!

MIRKO: (MIRNO.) Zakaj morskih?

DUKS: In zakaj sploh psov?

GOSPODAR: Nagnal vas bom ven, slišite! Ne bom menda prenašal, da vsako jutro padam po mokrih stopnicah?!

ZORČI: Stopnice niso mokre, ampak samo vlažne, ker je tukaj pač povsod vlažno. Če pa dežuje... (POKAŽE NA STROP) potem pa je celo mokro.

GOSPODAR: Ta hiša je, ljubčki, prigarana! (SE TOLČE PO PRSIH.) Jaz sem služil, jaz sem stradal, jaz sem zidal! In kaj? Ali sem morda koga prosil, naj se vseli? Nikogar, a ne res da? Vi pa, kot da bi bili na državnem prvenstvu! Razumimo se vendar: v svoji hiši hočem imeti mir, a ne res da!

MIRKO: Mir, mir, mir... Vsi bi radi mir (GA OPONAŠA), a ne res da, gospod? A kaj, ko pa živimo v nemirnem času. Miru ni nikjer, je vse zastoj...

- GOSPODAR:** Poslušajte, mladi gospod: figo mi je mar vesoljni mir in vsa prekleta politika, jaz se v take stvari ne mešam. Ne razumem pa, kako da pet mladih, na videz čisto zdravih ljudi vsako jutro tako zbesni, ponori, a ne res da ...
- VSI:** (SE ZAKROHOČEJO.)
- TINE:** (SE JECLJAJE ZGRAŽA.) Kako ste nepozorni! Ponudite človeku stol, naj sede!
- MIRKO:** Saj res! Vedemo se skrajno brezobzirno, nedostojni smo do človeka, ki je tako ljubezniv in tako plemenit, da nam za borih petnajst tisoč nudi streho in takorekoč drugi dom.
- VSI:** (SKOČIJO IN Z OČITNO HLINJENO USTREŽLJIVOSTJO PONUJAJO S ŠARO PRENATRPANE STOLE.) Izvolite! Le čakajte, le, a ne res da?
- GOSPODAR:** Hvala, ne bom sedel. In tudi ne pustim, da bi me kdorkoli imel za bedaka!
- TINE:** (JECLJA.) Ne bojte se, ljubi gospod. Dandanes ne pride nikomur na misel, da bi dal človeku mesto, ki mu gre, in čast, ki jo zasluži.
- GOSPODAR:** Nikogar se ne bojim, hvala bogu! Toliko vam povem, da tega ne bom prenašal niti trenutek več! Kdo ste, kaj ste, od kod ste, ničesar nočem vedeti! Svojih živcev nisem pobral na cesti. Prvega vsi ven! Ven! Odpovedujem vam sobo, vi pa kakor veste!
- DUKS:** Dajmo, fantje, na sonce z njim!
(VSI V HIPU PLANEJO NA GOSPODARJA IN GA KLJUB OTEPANJU IN KRIČANJU MED ZASMEHOVANJEM »POSTAVIJO NA SONCE«. GOSPODAR SE POVSEM UPEHAN ZGRUDI NA TLA IN SI NEKAKO POTEKNE HLAČE NAZAJ. KROHOT)
- DUKS:** (SKOČI PROTI STAREMU) Ven!
- GOSPODAR:** (SE RITENSKO UMIKA, POTEM PA STEČE IZ SOBE.)
- VSI:** (SE SPOGLEDAJO IN PLANEJO V SMEH.)
- VOJKO:** (VSTOPI.) Kaj slišim, fantje, da ste starega namahali, potem pa ga brez vsakega opravičila postavili pred vrata? Na stopnicah mi je dal odpoved. Ste ob pamet ali kaj? Kje pa bomo dobili sobo do prvega, v štirih dneh?
- DUKS:** Če je kdo živčno labilen, so zato tu tolpe zdravnikov in štabi psihiatrov, da mu pomagajo. Možakar je socialno zavarovan, klinika mu je na voljo! On pa grebe po stopnicah navzgor in trka na naša vrata, kot da smo mi zato, da gonimo v duče mir in delimo nebeško mano vsem tistim nesrečnikom, ki se je bogve kdo poigral z njimi in jih pustil z jasnim očesom zreti v krasoto prve in druge svetovne vojne.

- VOJKO:** Čez dvajset let mu boš na las podoben.
- DUKS:** Cepec. Kaj pa bi rad? Naj se zjokam? Ni dovolj, da se mi stari bebec iztreblja na glavo, zdaj boš še ti začel!
- VOJKO:** Poslušaj, ti osel: sit sem te do grla! Zaradi tvojih idiotskih izpadov bomo nastradali vsi. Pojdi k svojemu očetu in mu piskaj, kakor ti drago. Pri nas pa boš malce krotil svojo razbrzdanost.
- DUKS:** Tiho, polizanec! Pazi malo, s kom imaš opravka. Sicer pa — še vedno imaš priložnost, da popraviš zamujeno, izjaviš staremu sožalje, mu voščiš to in ono, čestitaš k dobremu počutju in z nekaj drobiža odpraviš preropenega starca v gostilno.
- VOJKO:** Pozabil si, da v tvoji zabavi nisem ne sodeloval ne užival.
- DUKS:** Nikar ne izgublaj svojega dragočenega časa! Meni je tako ali tako vseeno. Zdaj grem k svoji Tanjici, potem pa na debate. Z igrami pričneva še nocoj. Ko bom to babo zoral, (SE SMEJE) ... boste vsi pijani. Pravi, da še ni čisto zaljubljena; ko pa se bo v nekoga zagledala, bo lahko frajer delal z njo, kar bo hotel. Nocoj bomo udarili, razklenili, zasidrali, (RAZPOTEGNJENO) o-o-o! Manevri! Ne bom več okleval in omahoval. Bab je v mestu dovolj (ŽVIŽG), sob pa toliko!

II. Brivnica v pritličju (pod študentovsko sobo)

NA LEVI PET VRTLJIVIH STOLOV Z OGLEDALI, UMI-
VALNIKI ITD. ZADAJ ZAVESA IN VRATA. OB STENI
NA DESNI JE NEKAJ STOLOV, OBEŠALNIKOV, NIZ-
KA PODOLGOVATA MIZICA ZA ČASOPISE IN REVI-
JE. V OZADJU NA STENI SLIKA. SPREDAJ NA DESNI
VHOD S CESTE. LOKAL VZBUJA VTIS ZAKOTNOSTI
IN JE KLJUB OČITNIM POSKUSOM MODERNIZACIJE
OHRANIL VIDEZ PROVINCIALNE STAROMODNOSTI.
MED PRELIVOM LUČI S PODSTREŠJA NA PRITLIČJE
SE OGLASIJO ALARMNI ZVOKI DIXIELAND PRIRED-
BE »HEJ MAŠINCA ZAGODI«, VMES, MED TEM, KO
GLASBA PONEHAVA, SE ČEDALJE BOLJ PŘIBLIŽUJE
ODMEV ODDALJENEGA STRELJANJA. NA PRIZORI-
ŠČU JE LE BRIVEC, KI BRUSI BRITEV. NA ODMEV
ZADNJEGA STRELA PRISLUHNE, IZPUSTI ORODJE
IZ ROK IN HOČE STEČI PROTI VRATOM. V TEM SE
ZASLIŠI MOČNO CVILJENJE ZAVOR, ZAVIRANJE
KAMIONOV IN NERAZLOČNO GRMENJE GLASOV. Z
DESNE SE VSUJE SKUPINA DELAVCEV Z AVTOMAT-
SKIM OROŽJEM. TAKOJ ZA NJIMI PRIDRVI PET LJU-

DI, OBLEČENIH V BOLNIŠKE HALJE, KI JIM SLEDI ŠE SKUPINA OBOROŽENIH CIVILISTOV. BRIVEC OBSTANE. PRVI NOREC PLANE NA STOPNICE BRIVNICE.

1. NOREC:

Bratje! Tovariši! Borci! V imenu vseh tistih žrtev, vseh tistih krvavih bojov, vseh tistih najčistejših, najsvetlejših idealov naše ljudske revolucije, vseh tistih vzvišenih, nedosegljivih, deviško čistih principov in načel svobode, demokracije, enakosti, proletarske solidarnosti, v imenu ljubezni in bratstva, v imenu boja za sveto stvar, ki je zdaj zavržena in oskrunjena, v imenu zubljev zgodovine, torej v imenu začasne revolucionarne vlade, vas pozivam: Prisluhnite trpljenju svojega ponižnega in razžaljenega, zlorabljenega in opeharjenega ljudstva, prisluhnite utripu časa, nareku zgodovine in jo začnite pisati s krvjo svojih sovražnikov!

1. GLAS:

Naj živi revolucionarna vlada!

VSI:

Živela! Živela! Živela!

2. GLAS:

Dol z uzurpatorji!

VSI:

Dol! (SKANDIRANJE) Feliks — frakcija, Feliks — frakcija ... (PLOSKANJE IN VPITJE)

3. NOREC:

(JIH POMIRI Z DVIGOM ROKE.) Kot vrhovni poveljnik vojaških operacij dajem ukaz vsem poveljnikom operativnih enot, da po danih navodilih organizirajo diverzantske akcije, napade na radijsko in televizijsko postajo, tiskarno, pošto, električno centralo, vodovod in skupščino. (POSAMEZNIKI SALUTIRAJO IN ODHAJAJO S SCENE NA LEVO IN DESNO.) S tem nalogom odrejam zaplembo tega poslopja za potrebe generalnega štaba in začasnega sveta revolucionarne vlade. (DVA OBOROŽENA DELAVCA VDRETA V BRIVNICO, VRŽETA SLIKO S STENE IN JO POTEPTATA, NEKAJ DRUGIH SE RAZPRŠI NA LEVO IN DESNO IN PRODIRA PROTI VHODU V ZGORNJE NADSTROPJE IN PROSTOROM V OZADJU.) Nadalje ukazujem obkoluti hišo, zastražiti vse dohode, zasesti dominantne strateške točke okoli hiše in izvršiti prisilno mobilizacijo vseh mož, sposobnih za orožje. Kdor ni z nami, je proti nam! Streljajte brez usmiljenja! Poveljniki udarnih formacij, raport!

1. DELAVEC:

(IZSTOPI IZ BRIVNICE IN SALUTIRA) Izvolite vstopiti.

3. NOREC:

Vstopimo!

2. NOREC:

Za menoj, gospodje! (VSTOPLJO V BRIVNICO. BRIVEC, KI VES ČAS NEPREMIČNO STOJI V OZADJU, PRI PREHODU ZA ZAVESO, SE PRIKLONI. DRUGI NOREC IN POVELJNIKI UDARNIH ENOT POSEDEJO PO STO-

LIH NA DESNI IN ZAČNE SE TIHO POSVETOVANJE OB RAZGRNJENIH ZEMLJEVIDIH, NAČRTIH, PAPIRIH. OSTALI STOPIJO NA LEVO IN SEDEJO NA BRIVSKE STOLE. HIP TIŠINE. ŠTIRJE NORCI SE OPAZUJEJO V ZRCALU.)

1. NOREC: Britje!

5. NOREC: Britje!

3. IN 4.

NOREC: Britje!

BRIVEC: Britje ... prosim lepo! (PRIČNE MILITI PRVEGA NORCA. DIXIELAND PRIREDBA »HEJ TOVARIŠI«: GLASBA SE IZ PIANO NAGLO POVZDIGNE DO FORTE IN ODSEKANO PRENEHA.)

III. Študentovska soba

OSVETLI SE PODSTREŠJE. VRATA SE SUNKOVITO ODPRO, V SOBO SKOČI DELAVEC, OBOROŽEN Z AVTOMATSKIM OROŽJEM. PRED SEBOJ ŽENE GOSPODARJA. ZDAJ ŽE OBLEČENI MLADENIČI PRESENEČENO SKOČIJO NA NOGE.

AKTIVIST: Roke kvišku ...! (ZAROHNI) Roke gor, sem rekel! Tako ... Stojite pred vojakom revolucionarne armade. Imam ukaz za splošno mobilizacijo. Kdor ni z nami, je proti nam! Tega čaka krogla ... (TRENUTEK TIŠINE)

VSI: (SPRVA NIČESAR NE RAZUMEJO. NA SMEH JIM GRE.)

VOJKO: Čakaj no, kolega ...! (SE TRESE OD SMEHA) Spusti no tisto ropotuljico, pomenimo se lagodneje.

TINE: (JECLJANJE, POSKUŠA BITI IRONIČEN.) Po ... Po ... povej vse po vrsti ... S čim ti naj postrežemo?

ZORČI: Povej naravnost, kaj misliš! Denarja nimamo, samo čas izgubljaš.

AKTIVIST: Poslušajte fantje, res nimam časa na pretek. (V NEPOSREDNI BLIŽINI SE ZASLIŠIJO STRELI. VSI OSTRMIJO.)

AKTIVIST: Videti je, da se ne zavedate resnosti položaja. (STRELJANJE SE NADALJUJE.) Vsepovsod okoli vas divja vojna, teče kri, stari svet se ruši, glave padajo. Slišite te strele?! Ti luknjajo take, kot ste vi — strahopetne filistre, samozadovoljne meščanske idiote, bebaste neangažirane barabe, neosveščene tipe, ki so se zavlekli v svoje smrdljive luknje in tam glodajo svojo skorjico kruha, si ližejo rane

in nimajo volje, da bi storili karkoli. (VSI SE SPOGLEDAJO.)

TINE: (ŽIVČNO JECLJA.) Kaj ti leži na srcu?

AKTIVIST: Na srcu, ljubček, nič, pač pa na vesti... Že deset takih, kot si ti. Borim se na strani tistih, ki so zoper meščansko moralo, zoper vse bolj kapitalistične odnose, ekonomsko korupcijo, negospodarno planiranje, nedemokratske in nesocialistične odnose, cenzuro tiska, govora, umetnosti, zoper nečisto igro birokratskih intrig, zoper razčlovečenje družbenih in humanih odnosov, zoper reifikacijo, elienacijo in antisocializacijo.

DUKS: (ZAZVIŽGA V ZNAK ZAČUDENJA NAD ŠTEVILNOSTJO PROBLEMOM.)

VOJKO: Ta pa zna...

AKTIVIST: Dve izbiri imate: Ali greste z menoj in se s puško v roki opravičite pred zgodovino ali pa vas pri priči likvidiram. (VSI SO ZBEGANI IN VZNEMIRJENI)

VOJKO: Ja..., kako... kar s teboj, pa puško v roke! kako..., kako si to predstavljaš?

AKTIVIST: Tako kot sem rekel: čisto preprosto — z menoj ali pa kroglo v glavo.

ZORČI: Saj si čisto blazen, blazen! Oprosti... ne morem ti drugače reči.

DUKS: A daj no mir, no! Naše geslo je: Make love not war! Načelno smo proti vojskovanju — ogrevamo se za ljubezen in lepoto, razumeš?

VOJKO: Nas pusti pri miru. Nas vojna ne briga, nas ni in nas ne bo! Razbijajte si glavo sami, kakor veste in znate! NAS v to ni treba vleči!

TINE: (OPOGUMLJENO JECLJA.) Serjete ga, serjete...

MIRKO: In ravno danes — v soboto! Kakor da v soboto nimamo početi drugega, kot plaziti se s puško za plotom... Kje so tisti časi, nismo več smrkvanci...!

ZORČI: Tako je. Vznemirjaš mirne državljane, odteguješ jih od vsakdanjih opravkov, dela, družine... (SE NA KRATKO ZASMEJE) Nič ne bo, z nami že ne! Nismo tvoje krvne skupine.

AKTIVIST: (HIP TIŠINE. RESNO, MALCE CINIČNO.) Je to vaša zadnja beseda? Prav.

TINE: Ti kar streljaj... Streljaj! (SE HISTERIČNO ZASMEJE.)

AKTIVIST: (NAGLO VZDIGNE OROŽJE.)

VOJKO: Stoj! Stoj!

VSI: (MAHAJO Z ROKAMI.) Stoj! Počakaj!

- ZORČI:** Kaj naj poginemo kot podgane?
- DUKS:** (AKTIVISTU.) Zakaj tako naglo? Daj nam vsaj malo časa, da premislimo ... Saj ne moremo kar tako ...
- TINE:** Mi nismo heroji, kakršnih si navajen. Uboge pare smo. Mladi smo še in strah nas je.
- AKTIVIST:** (SPUSTI OROŽJE.) Prav. Naj bo. Dajem vam deset minut. Na odločitev, takšno ali drugačno, bom počakal zunaj na stopnišču. (ODPRE VRATA.) Mimogrede ... Hiša je obkoljena. (ODIDE.)
- VSI:** (SI ODDAHNEJO, POTEM PA OGORČENO PROTESTIRAJO.) To pa ne! Ne in ne! Tako se pa ne gremo! SPLOŠNO ŽIVČNO PREMIKANJE SEM IN TJA.)
- MIRKO:** Prekleta! Kdo pa sploh so ti kvazi — revolucionarji? Kaj hoče ta tip? Da gremo na cesto in razgalimo prsi pred vojaškimi bajoneti! Nastavljamo naj glave bombam in dobro merjenemu svincu! Neumnost! Dopovejmo mu, da smo hipiji. Razložimo mu svoja načela — vse o rožah, glasbi in mamilih!
- VOJKO:** Povem vam, ta bo streljal brez pardona ...
- TINE:** Dosti je neumen.
- DUKŠ:** Kaj pa ti, stari, tebe je tudi pobral? He, he, he, he ... (VSI SE ŠKODOŽELJNO SMEJEJO.)
- GOSPODAR:** Ja, saj vidite, kako je, a ne res da?
- ZORČI:** (IZZIVALNO.) Vidimo, vidimo, a ne res da? He, he, he, v kaši si, stari; upam, da se tega zavedaš.
- GOSPODAR:** V S I smo v lepi kaši, jaz nisem nič posebnega.
- ZORČI:** (SE UŽIVAŠKO SMEJE.) Si, si ...
- GOSPODAR:** Zakaj neki? Hm!
- ZORČI:** (IGRA UŽALJENOST.) Odslej ne boš več tako zverinsko ravnal z nami! Ne, ne! Le nikar ne misli, da ne vem, da si bil med vojno pri belih ...
- GOSPODAR:** (PREBLEDLI) Jaz ...? Kaj se ti sanja?
- ZORČI:** No, no, le brez ovinkov!
- VSI:** Pri belih?!
- GOSPODAR:** (JIH STRAHOMA MIRI IN SE OZIRA K VRATOM.) Pst ... pst ... fantje zlati, dajte no mir ..., jaz pa pri belih ..., jaz pa pri belih!
- DUKS:** Ta je pa lepa! Priznaj, kaj bi se sprenevedal!
- TINE:** Povej vse po vrsti.
- DUKS:** Priznaj, ali pa te izdamo!
- VSI:** Priznaj!
- GOSPODAR:** Ja no, seveda sem bil, kaj sem pa hotel!
- ZORČI:** Svinja.

VSI: (SE Z GNUSOM OBRNEJO OD NJEGA.) Packa si, packa!

GOSPODAR: Fantje zlati, ja ravno tako je bilo, kot zdaj. Prišli so, meni nič, tebi nič, pa smo šli — cela vas.

ZORČI: Po vsem tem dobivaš še pokojnino in imaš priznana dvojna leta. Kako ti je to uspelo?! Kako si si drznil?! In ljudstvo? Kaj pa ljudstvo? Ljudstvo, ki si ga z lastnimi rokami davil in moril, čigar sinove si izdajal — to ljudstvo naj te zdaj plačuje?! Plačuje za zločine?!

GOSPODAR: A sem jaz kriv? Ravno tako sem se boril kot oni, ravno tako nosil glavo v žaklju, tvegati nič več in nič manj, stradal in vse to ... Živeti se mora, a ne res da? Mene so tako vzgajali, druge drugače, mene so silili v eno, druge pa v drugo!

ZORČI: Ta človek je vojni zločinec!

GOSPODAR: Po vojni so naše sodili in streljali, če bi se pa stvari drugače zasukale, bi bili pa rdeči vojni zločinci. No, zdaj so heroji. In vse kaže, da so se nekateri med njimi kar čez noč prelevili iz herojev v zločince. Kar čez noč! Tako je! Nisi dovolj dober za eno reč, ne veš, kako se tej stvari streže, nekaj ti ne uspe napraviti, kot se temu reče, zgraditi, ali pa pravijo, da ti ni, in že si kriv, nisi več pravi pred tisto čudno rečjo, ki vse skupaj naprej poriva, in že imaš življenje na kocki! Ja madonca, a živimo zato, da živimo, ali zato, da kar naprej neke reči naprej porivamo? Človek si še oddahneti ne utegne, tako hitro si ti hudiči izmišljajo novotarije.

TINE: P p p ... Pametno si govoril!

VOJKO: Kaj bomo zdaj?

GOSPODAR: Ja, z njimi gremo, če hočemo vsaj za hip imeti celo kožo, biti tisti, ki imajo vsaj možnost biti pravi in imeti prav, prav pa imajo le živi, ker konec koncev je naš namen živeti in ne umreti, torej delamo prav, če delamo tako, da živimo. Za karkoli se že odločimo, imamo priložnost, da zmagamo (ZMAGOSLAVNO) in preživimo svoje nasprotnike! Prav je, fantje, relativna zadeva.

ZORČI: PRAV je lahko eden. To je zgodovinski prav, vse ostalo je potvorjeno. Sežgimo svoje vojaške knjižice pred njegovimi očmi! Polijmo se z bencinom! Uprimo se, saj nismo v južni Ameriki, da bi sledili vsakemu kaplarju, k slučajno pride mimo in se gre puč!

GOSPODAR: Povem vam, fantje, da je človek lahko stokrat pošten pa priden in človek na mestu, pa kar na enkrat ni več pravi! Nisi pravi, če se za eno reč preveč zanimaš, če se premalo, pa tudi ne! Če pa ubereš srednjo pot, pa pravijo, da si

moralno popačen — kompromisar, brez pravega ognja in še hujše reči!

TINE: Za v staro železo sta oba, niti trohice modernega ni v vaju — nobene razlike ni med starcem in tem mladeničem. Oba sta moralna.

VOJKO: Nehajte s tem! Če smo v takem položaju, da nam bodo vsak čas nasuli svinca v grla, ne moremo čakati o tem, kaj je moderno in kaj ni. Za nekaj se moramo odločiti!

DUKS: Za karkoli se odločiš, te ni več! Te ni, razumeš? Jaz se ne bom šemil, se šel vojakov, kontrarevolucijo, ideje in vse ostale bedarije. Dajte no, zresnimo se, fantje, vrzimo tistega osla čez prag, kdo ga bo pa poslušal! Pride ta kreten na vsem lepem, sredi belega dneva ... za koga, za kaj naj bi se MI topli? Na dan z idejami! Nimam osebnih problemov in ne kompleksov, zdrav človek sem.

VOJKO: Od kdaj si pa ti tako miroljuben? Teroriziraš ljudi, odkar te poznam, nihče ni varen pred teboj, zdaj pa naenkrat tak antimilitarizem! Ne boš menda trdil, da se nerad tepeš?

DUKS: Tepem pa tepem, in še kako, kadar si to zaželim, in kadar mi ustreza, ne pa na ukaz, tepem se — da, toda ne kot prostitutka, skratka: zasebno. (KRATEK PREMOR.)

TINE: (JECLJA.) Jaz sem sploh oproščen vojaščine, imam platfus, rano imam ... povejte tistemu, ko pride.

ZORČI: (SE ŠKODOŽELJNO SMEJE.) Kaj boš, sposoben si ...

TINE: Ne bodi svinja! (ZORČI SE SMEJE.) Sovražim vojake!

DUKS: Zapri!

ZORČI: Fantje, ne moremo se kar tako spustiti v to godljo! Tudi če preživimo tole sranje. Kaj bo pa potem? Denimo, da stvar propade, a? Da to gospodo že nocoj, jutri, pojutrišnjem likvidirajo, kontrarevolucija ... pf, fuč! Kaj bo z nami v tem primeru? (TIŠINA.)

DUKS: Hočeš reči, če te prav razumem, da jo boš v primeru, da ta reč propade, presneto skupil. Izdaja — huda reč! Vem. Pa kaj mi mar tvoja kariera in tvoji plazilski manevri?

ZORČI: Ti boš meni očital, smešni izgubljeni človek! Neosveščen pobalin si. Tvoj največji življenjski dosežek so dolgi lasje in zalisci, za vse ostalo poskrbijo modne revije in krojač. Ni ti všeč, ker delam, ker nekaj sem, ker nekaj pomenim!

DUKS: Pomeniš samo toliko, kolikor vnaprej preračunaš. Ti boš meni solil pamet! Zakaj pa si tam notri? Zaradi štipendije, položajčka in zato, ker bi sicer crknil, ker si drugače tako ali tako nisi sposoben priboriti grizljaj hrane in požirek vode ... Principi in ideali vseh dežel — združite se! Fuj! Si kdaj slišal za Strička Prodančka?

- ZORČI:** (PLANE PROTI DUKSU.)
- MIRKO:** (GA ZADRŽI, PORINE NAZAJ NA STOL.) Sedi.
- DUKS:** Daj, ostani tam, kjer si, da te bo oni lahko spoznal, ko pride nazaj.
- AKTIVIST:** (VSTOPI.)
- VSI:** (VSTANEJO.) Dober dan, pozdravljeni! Ciao! Hellow, old boy!
- AKTIVIST:** No, kaj ste sklenili?
- DUKS:** (SE SPRENEVEDA.) Sklenili? Kaj naj bi že sklenili...
- VSI:** (SE ČUDIJO IN IGRAJO POMANJKANJE SPOMINA.)
- AKTIVIST:** (JIH MERI S TOPIM, KRVOLOČNIM POGLEDOM.)
- MIRKO:** (SE ŠALI.) No, Duks, saj veš...
- DUKS:** (SE SPOMNI) A..., saj res... tisto zadevico... ne, ne,... nismo še! Nič pravega se še nismo zmenili...
- AKTIVIST:** (BESNO.) Dajem vam zadnjo priložnost. Če si ne boste v naslednjih petih minutah prišli glede določenih stvari na jasno, vam bom že posvetil. (ZALOPUTNE Z VRATI.)
- DUKS:** Nekam siten je tale fant, se vam ne zdi?
- ZORČI:** Prav tečen je, nervozen ali kaj!
- TINE:** Vsi ti aktivisti so neučakani in živčni, niti sekunde ne vzdržijo nekje v samoti in mriju.
- DUKS:** (SKUŠA BITI IRONIČEN.) Družabni ljudje so, ne pa samotarji, to je!
- VOJKO:** Nehajta oba, sicer znorim!
- DUKS:** Saj si že nor.
- VOJKO:** Hudiča, fantje, pogovorimo se kot ljudje, saj na ta način ne pridemo nikamor. Ali ima ta nori aktivist prav ali nima? To je tu vprašanje, ne pa splošna sprenevedanja in osebna obračunavanja. (TISINA.) Vprašanje je dovolj jasno zastavljeno. Opredeliti se moramo za NE ali DA. (PATETIČNO.) Ali bomo skušali zavzeti kakšno stališče, se angažirati, se aktivno opredeliti, ali pa bomo odkorakali na morišče kot čreda govedine. (ŠE BOLJ PATETIČNO.) Kje je zdaj naša mladost, naša energija, naš polet? Na nas je, da v tej težki zgodovinski situaciji dokažemo svojo zrelost, svojo visoko revolucionarno zavest, svojo humanost, svojo odločno pripravljenost, da prekinemo z varljivo omahljivostjo in stopimo na rep tistim, ki skušajo ustaviti kolo zgodovine!

- VSİ:** (PLOSKAJO. SVEČANA TIŠINA.)
- VOJKO:** Ali bomo živi ali mrtvi?
- MIRKO:** (VZNESENO.) Živi!
- TINE:** (PATETIČNO VZNESENO JECLJA.) Živi.
- DUKS:** (HEROIČNO VZNESENO.) Živi!
- ZORČI:** (ZMAGOSLAVNO.) Živi!
- GOSPODAR:** (PO ZRELEM PREMISLEKU.) Živi ...
- VOJKO:** (STVARNO.) Samo ..., kako? (PO TEJ KRATKI MED-IGRI SE IGRA SPET POVSEM NORMALNO, VSAKDANJE, A MALCE ŽIVČNO.)
- MIRKO:** (NEGOTOVO.) Moj oče je padel med vojno. Mama je delala v ilegali; odpeljali so jo v taborišče. Ni se vrnila. Ta dva sta menda vedela, kaj hočeta. Jaz ničesar nočem. Meni je prav — tako kot je. Ne peham se za boljšim, ne želim si slabšega. A vendar, čeprav so mi ti nagoni zoprni in tuji, čeprav nimam ne smisla ne veselja za tako jalovo urejanje sveta, za vso to sistematično zamišljeno gradnjo, kljub temu mislim, da tale naša družba le ni tako odurno slaba, tako zločinska, tako nemarno korumpirana, da bi se moral jaz — Breznik Mirko — spotikati ob njo kakor paglavec, ki mu je vsak kamen na cesti v napoto.
- ZORČI:** Točno! Zakaj neki naj bi MI rovarili proti oblasti? Kaj nam manjka?
- TINE:** (HLINI DOMISELNOST, UŽIVAŠKO JECLJA.) Ravno za to gre, ker nam ničesar ne manjka! Gre za akcijo zaradi akcije!
- DUKS:** Toliko veselih, lepih in zabavnih stvari je na svetu, mi pa smo zagrizli v to kost! Zobe si bomo skrhal, a ne bomo je pregriznili, ne mi, ne kdorkoli drug.
- VOJKO:** Drhal! (GROTESKNO.) Kaj ne razumete, kaj se dogaja? Dovolj je bilo te mlačnosti, dovolj te smrdljive, postane, samozadovoljne neodločnosti! Dovolj tega vegetiranja v blatu nekritične odpornosti. Ali smo mladeniči ali brezbarvni kuščarji? Ali je kaj krvi v nas? Ali je kaj strasti v teh srcih iz lepenke? Ali je kaj sperme v teh jajcih? Ali je kaj moči v teh električarskih pesteh? Ali je kaj sovraštva v teh prstih, ali je Che Guevara, ali ga ni?! (DRUGACE.) Hočem reči, da je Resnica iz rodu deževnikov: razsekaj jo na sto koščkov in iz vsakega bo zrasla nova žival! Zvit je, fantje, ta sistem kot kljuka.
- TINE:** (SVEČANO JECLJA.) Hočeš reči, da so nas potegnili za tisto, za kar smo mi mislili, da nas niso.

- VOJKO: (PREROŠKO.) Hočem in nočem.
- ZORČI: (Z IGRANO UŽALJENOSTJO.) Lažeš!
- VOJKO: (OČETOVSKO.) Tebi v dobro, sinko moj!
- ZORČI: (V STILU JAVNEGA TOŽILCA.) Kaj pa ti, ki čakajo pred vrati, ostudni morilci, uzurpatorji, požigalci, poklicni lažniki, propagandisti, gnojnarji, hijene! Kaj je z njimi?
- VOJKO: (NEŽNO, POETIČNO.) Z njimi se pa stvar še nekoliko bolj zaplete. (Z ROKO TREŠČI PO MIZI, IGRA SE ZOPET NATURALISTIČNO, V ATMOSFERI NEVROTIČNE NAPETOSTI.)
- DUKS: Kaj pa tolčeš po mizi?!
- ZORČI: Vse to je bedno, slaboumno!
- TINE: Bedno, slaboumno, ampak kaj hočeš? Da damo svojo kožo v kanal? Da se gremo načelneže? Še na misel mi ne pride!
- ZORČI: Jaz jim že ne bom zlezel v zadnjico!
- VOJKO: (SARKASTIČNO.) To me veseli. Toda ti ne poznajo šale, pobili te bodo kot mačka.
- GOSPODAR: Fantje, fantje ...
- DUKS: Naj bo tako ali drugače, jaz sem se odločil! (HIP TIŠINE. VSI SE PRIČAKUJOČ ZAZREJO VANJ.) Že od vsega začetka sem vedel to, kar vem zdaj. To, kar ste vedeli tudi vi, vsak zase. Pokličimo gospoda aktivista, jaz sem za revolucijo!
- GOSPODAR: In jaz!
- TINE: In jaz!
- ZORČI: In jaz!
- VOJKO: In jaz!
- MIRKO: In jaz! (VSI SE VESELO SMEJEJO, ODPRO SE VRATA, VSTOPI AKTIVIST.)
- AKTIVIST: Kako je?
- VSI: (SE SMEHLJAJO.) Dajte nam puške! (MEDTEM, KO ODHAJAJO EDEN ZA DRUGIM IZ SOBE, SE PRIŽGE DODATNA LUČ, BLEŠČEČE BELA SVETLOBA, IN OGLASIJO SE ČEDALJE MOČNEJŠI ZVOKI MARSELJEZE. MEDTEM KO SE PODSTREŠJE PRAZNI, SE OSVETLJUJE BRIVNICA, PRED KATERO STOJI NA VSAKI STRANI STRAŽA. VSEH PET NAMILJENIH, A NEOBRITIH NORCEV STOJI V KROGU SREDI BRIVNICE IN NAZDRAVLJA S POLNIMI ČASAMI.)

IV. Brivnica v pritličju.

1. NOREC: Naš vrli brivec trdi, da ni vode! Hahahahaha!
2. NOREC: Res posrečeno, pri moji veri! HOHOHOHOHO!
3. NOREC: Spijmo, gospodje, že tole čašo. Hihihihihi.
4. NOREC: HUHUhuhu.
5. NOREC: Najslajše se smeje, kdor se zadnji smeje. Hehehehehe.
(ŠESTORICA V SPREMSTVU AKTIVISTA PRISPE
PRED BRIVNICO. RAZDELIJO JIM PUŠKE.)
- MIRKO: Ob uri rani
v Tirani
vsi tirani zbrani.
- ZBOR: (MLADENIČI IN GOSPODAR.)
V južni Tirani
ubogi Albani
kot v deželi Alabami zorani
kot včasih pod Rimljani
so črvi teptani ...
- MIRKO: Adijo purani
adijo vaščani
jaz na vojsko grem!
- ZBOR: Ne bodo pogani
pravijo tirani
prapor vili svoj!
- MIRKO: Veni, vidi, vici
boš pisal svoji Mici
- ZBOR: ec, mec, bec,
vse je samo hec!
- NORCI: Ec, mec, bec,
vse je samo hec!
(V NEPOSREDNI BLIŽINI JE SLIŠATI STRELE, KI JIH
PREGLASI DIVJA DIXIELAND PRIREDBA » NA JU-
RIŠ, NA JURIS«.)
- VSI: Ec, mec, bec,
vse je samo hec.

Z A V E S A

DRUGO DEJANJE

BRIVNICA. POHIŠTVO JE RAZPOSTAVLJENO TAKO, DA SLUŽI KOT IMPROVIZIRANA SODNA DVORANA. VSI NORCI V LASULJAH. 1. NOREC: DRŽAVNI TOŽILEC, 2. NOREC: PREDSEDNIK SODIŠČA, 3. NOREC: POROTA, 4. NOREC: SODNI IZVEDENEC ZA PSIHIATRIJO, 5. NOREC: PRIČA, PUBLIKA, OBRAMBA. NAD PRAZNO OBTOŽNO KLOPJO VISI OBLIKA POLJSKEGA ŠČITA Z ISTO RAZPOREDITVIJO V PROPORCIH BARV, KOT JIH IMA ŠVEDSKA ZASTAVA, LE DA JE NA MESTU MODRE RUMENA IN OBRATNO.

2. NOREC:

V imenu odpiranja novih in odprave starih možnosti ter svoboščin za vsestranski razvoj človeške osebnosti, na poti k ustvarjanju čedalje bogatejše kulture in civilizacije, v imenu posamičnih in skupnih interesov, usklajenih s splošnimi interesi ljudstva, kakor tudi v imenu zgodovinskih, družbeno političnih teženj tega ljudstva, izpričanih v navedeni preteklosti, se je svet začasne revolucionarne vlade sestal, da bi sodil predstavnikiškim telesom družbeno političnih skupnosti kot tudi teritorialnim organom samo- in ne-samoupravljanja, ki so poverjene jim funkcije oblasti zlorabljali, izboljševali svoje življenjske in delovne razmere ter prostovoljno nastopali z ukrepi, ki niso prispevali k uresničevanju in reševanju tistih vprašanj, ki so posredno ali neposredno zvezana s krepitvijo interesov človeka — občana, s pospeševanjem socialističnih in demokratičnih odnosov v mestu in na vasi, ter k borbi za humane odnose med ljudmi, a proti tistim pojavom, ki so na poti razvoja socialističnih in demokratičnih družbenih odnosov ali pa jim kako drugače škodujejo. Za navedene prekrške so omenjeni organi oblasti in drugi nosilci javnih funkcij krivi in jim bo sojeno. Zaradi kampanjskega, neprizadeto površnega in izrazito nezainteresiranega pristopanja k uresničevanju svojih pravic, k izpovedovanju svojega mnenja in sodbe glede dela državnih organov, organov družbenega samoupravljanja, organizacij in nosilcev javnih funkcij, zaradi neborbenosti pri uresničevanju in varstvu vseh oblik družbeno političnega življenja, zaradi pomanjkljive aktivnosti pri političnih pobudah na vseh področjih družbenega življenja, zaradi nezagotavljanja čim popolnejšega uveljavljanja svojih volilnih in drugih pravic, zaradi splošne nesposobnosti, zaradi nenasitnega pehanja za višjim življenjskim standardom, ki je za ceno revolucionarne družbeno politične dejavnosti očrnil moralni lik delovnega človeka, je

krivih štiriindevetdeset procentov vseh občanov in jim bo sojeno. (PLOSKANJE.) Prosim državnega tožilca, naj prebere obtožnico.

1. NOREC: (PANTOMIMIČNO STOPNJUJE SVOJ ZANOS.)

STRAŽAR: Oficir za vezo s tretjega odseka!

3. NOREC: Naj vstopi.

OFICIR: (ODSEKANO SALUTIRA.) Na ožjem področju ustja obel rek: Situacija kritična. Poročajo o bežanju prostovoljcev in mobiliziranih. Ne moremo ustaviti prodiranja četrte sovražne tankovske divizije, ki jo podpira močan topovski ogenj. Prosim dovoljenje za umik.

1. NOREC: (NE OZIRAJE SE NA POROČILO OFICIRJA ZA VEZO NADALJUJE Z OBTOŽNICO. V PANTOMIMO SE VKLJUČITA 2. IN 3. NOREC, KI NA POSREDOVANJE PREDSEDNIKA SODIŠČA PRIČA POD PRISEGO.)

3. NOREC: (HLADNOKRVNO.) Najboljša obramba je napad. Preidite v splošen napad! Dajem ukaz za ustanovitev naglih vojaških sodišč. Streljajte po dezertterjih in vseh tistih, ki rušijo vojaško disciplino in moralo!

OFICIR: Razumem, gospod general! (ODIDE.)

STRAŽAR: Kurir sedme udarne enote!

3. NOREC: Naj vstopi.

1. NOREC: Pozivam sodnega izvedenca za psihiatrijo, naj poda svoje poročilo.

KURIR: (VSTOPI, SALUTIRA IN IZROČI 3. NORCU PISMENO OBVESTILO.) Poročilo komandanta sedme udarne enote!

3. NOREC: (BERE.)

4. NOREC: Izvidi, opazovanja ter natančna analiza aktivnosti obtoženih ugotavljajo nevrotično neuravnovešenost in akutne simptome duševnih obolenj. Infantilno seksualna etiologija z upoštevanjem vseh konstitucijskih faktorjev izstopa v nevrotični sliki kot obrazec polimorfni perverzности v simptomski formaciji nevrastenije in histerije, ki jo spremljajo specifične cikloidne oblike shizofrenije. Primer, ki ga bom navedel iz vrst predstavnikov živalskega vrta, bo visokemu sodišču najboljše ponazoril sliko duševnega stanja obtoženih. Ko na primer pes, ki je izredno inteligentna žival, ure in ure nežno liže svojo ranjeno šapo, je razumsko neupravičeno trditi, da hoče s tem ranjeni šapi nuditi prvo zdravniško pomoč, dezinficirati rano ali kaj podobnega. Veliko bolj verjetna je predpostavka, da je bil večji del njegovega libida nagonsko usmerjen v ranjeno okončino, ki ji sedaj posveča vso skrb in nežnost, ki je sicer rezervirana samo za njegove genitalije.

3. NOREC: Minirajte vse dohode, prekinite vse telefonske linije, dajte navodila za protiofenzivo! (PIŠE.)
4. NOREC: Podana slika seveda ne izključuje prištevnosti v tistih trenutkih, ko obtoženi nosijo polno odgovornost za svoja dejanja, za katera so, kakor pričajo testi, krivi!
3. NOREC: (KURIRJU.) Tu je okrožnica, ukrepajte! (PANTOMIMA SE NADALJUJE.)
- KURIR: (SALUTIRA, ODIDE.)
2. NOREC: (TRETJEMU NORCU.) Kakšne so morebitne pripombe obrambe?
3. NOREC: Obramba se povsem strinja z navedbami obtožnice, vendar prosi visoko sodišče, da upošteva olajševalne okoliščine, za kar po našem mnenju obstajajo povsem realni razlogi glede na ugotovitve sodnega izvedenca za psihiatrijo. Obenem se pridružujemo splošnemu ogorčenju in gnusu, ki so ga izzvala dejanja odsotnih obtožencev, in v danih pogojih z ozirom na možnosti apeliram za milo kazen. (V NEPOSREDNI BLIŽINI BOMBARDIRANJE; SLIŠATI JE RJOVENJE LETALSKIH MOTORJEV IN RUŠENJE BLIŽNJIH HIŠ. PREKINITEV ELEKTRIČNEGA TOKA. POPOLNA TEMA. PANIKA. OBA STRAŽARJA Z BATERIJAMI ŠVIGATA PO BRIVNICI.)
- OFICIR: Vladne enote so prebile naše položaje na desnem krilu in prodirajo proti sedežučasne revolucionarne vlade in generalštaba. Izredno slabo stanje na vseh sektorjih bojišča. Vdor oklopnih enot pri učiteljišču! Padla obramba mostu! Izdajstvo pri klavnici! Predaja šestega bataljona!
- KURIR: Obkoljeni smo! Komandant druge operativne cone priča-kuje nadaljnjih navodil.
2. NOREC: Sodišče simbolično prekinja sejo. Pozivam člane senata na posvet za izreko kazni.
3. NOREC: Izdaja!
4. NOREC: Veleizdaja!
5. NOREC: Dajte luč! Luč! (PRIŽGEJO NEKAJ PLAMENIC.)
3. NOREC: Ukaz vsem specialnim oddelkom: Krčite poti proti argentinskemu veleposlaništvu!
- OFICIR: Razumem, gospod general! (ODIDE.)
2. NOREC: Smrt Norcem!
- VSI: Smrt!
1. NOREC: (SVEČANO.) Gospodje! V teh težkih zgodovinskih trenutkih, ki postavljajo na preizkušnjo vse tisto, kar je najbolj vrednega in najbolj plemenitega v človeških srcih, je za nas in za našo stvar bistvenega pomena, da se niti za hip ne odrečemo pravilni presoji. Od naše odločitve je od-

visno, ali se bo mračnjaškim silam, ki so skovale zaroto zoper najsvetejše ideale revolucije, zoper sile napredka in miru, zoper visoko pesem razigranih sinov tega ljudstva, za vedno posrečilo zadušiti mogočen kres, ki je zagorel v naših srcih, iz katerih je preskočila svetla iskra in vnela kot vihar bučeč požar strasti po vsem mestu.

5. NOREC:

Tako je! Umik! Evakuacija!

VSI:

Evakuacija!

5. NOREC:

Zapomnite si: odhajamo, toda ne za dolgo. Odhajamo zato, da se bomo vrnilo močnejši kot kdajkoli prej.

STRAŽAR:

Gospodje, avtomobil je pripravljen.

1. NOREC:

Prav.

VSI:

(NAZDRAVLJAJO.) Živel! (SMEH IN TRKANJE KOZARCEV. ODIDEJO PROTI LEVI S PLAMENICAMI V ROKAH. SPREMLJA JIH STRAŽA. GODBA IGRA DIXIELAND PRIREDBO »HEJ TOVARIŠI«. VTEM PRIDE IZ OZADJA BRIVEC S PETROLEJKO, STEČE PROTI VRATOM IN JIH HOČE ZAPAHNITI. Z DESNE PRITEČE SKUPINA LJUDI. BRIVEC JIH OPAZI, VENDAR MU V STRAHU NE USPE PRAVOČASNO ZAKLENITI VRAT. SKUPINA VDRE V BRIVNICO.)

DEBELA:

Ljubi Jezus, usmili se nas, kako so ljudje sebični!

DRUGA:

Vsa vrata zaprta, noben hudič te ne spusti na varno! Ti pa crkni na cesti kot pes ...!

BRIVEC:

Kaj pa hočete od mene? Mar bi ostali doma, ko pa vidite, da je svet ponorel!

DEBELA:

Ti zverina, ti. Se mi kar zdi, da bi čepel doma, če bi ti krogle žvižgale okrog ušes.

KAREL:

V kleti, na podstrešju, po vsej hiši so se vgnezdili, hudiči, in streljajo, da je veselje! Oni tam z druge strani pa nazaj! Topove so privlekli, bombe, kaj jaz vem kaj še vse, pa se dajejo! Sem pa rekel ženi: poberimo se, pa pojdimo, da vsaj golo kožo rešimo. A ... a, ni druge ...

BRIVEC:

No, pa sedite, ljudje, kaj hočemo. Čas je tak, da moramo eni drugim pomagati, sicer nas bo res pobralo. Sam bog ve, koliko strahu sem dal skoz. Kakšno so počeli pri meni! Saj ni za povedati!

DRUGA:

Kaj so bili tudi pri vas?

BRIVEC:

Bril sem jih!

DRUGA:

Katere pa?

BRIVEC:

Ja, celo revolucionarno vlado, pa še generale povrh!

DEBELA:

Ježeš!

BRIVEC:

Ja, pribezljali so sem z orožjem! Bratec, ali boš bril, ali te pa na mestu zakoljemo! (ŽENSKÉ ZAVREŠČIJO.) Ja,

kaj sem pa hotel — nož so mi nastavili na goltanec! Na-
žajfal sem jih... potem je pa vode zmanjkalo. Kakšen
hrup so zagnali, vojaščina sem, vojaščina tja, pili, peli,
razgrajali... bilo je za znoreti! Takih komedij pa še ne!
Povem vam: bil sem čisto na koncu z živci!

DRUGA: Seveda, kaj bi ne bili! Saj vem, kako je bilo pri nas!

KAREL: Kam so pa zdaj šli?

BRIVEC: Ucvrli so jo... Kaj vem kam! Takoj, ko se je začela hiša
tresti, prmejdunaj, ko da bi bil potres, so jo pobrisali. Že
so me hoteli vleči za sabo. Jaz pa ne!

KAREL: Prav ste imeli! Kaj bi nedolžne ljudi vlačili v drek! Na
lastne oči sem videl, kaj se dogaja! Tam v prvi bojni črti,
na sami fronti!

DEBELA: Strahote! Bog mi odpusti, nikoli ne bom pozabila tistih
nesrečnikov, ki so bili na barikadah. Joj! Eden je bil kot
angelček, mlad poba, pa ves krvav po obrazu!

DRUGA: Groza!

BRIVEC: Kako pa kaj kaže rdečim...?

KAREL: Slabo. Pobili jih bodo kot vole.

DEBELA: Ja, saj je onih dvajsetkrat več! Navalili so na fante ko
volkovi.

KAREL: Raztrgali jih bodo za malico, pa če se še tako otepajo.
Nič ne pomagaj!

DEBELA: Kaj ti veš, kako bo! Ti, ki sem te jaz skrila, da te niso
pobrali, ti boš kaj govoril, šleva! Ti fantje se vsaj borijo,
kot se spodobi. Rada bi te videla za tistimi kamni, kako
bi se ti odrezal!

KAREL: Od prvega do zadnjega moža so pijani kot živina, če že
hočeš kaj vedeti! Tiste njihove babnice jim vlačijo pijačo
in municijo tja gor. Vsi so pobesneli, kaj hočeš — ko je
človek pijan, bi vse razbil.

DEBELA: Zapomni si, Korl, kdaj sem te ta zadnjikrat dala pod ki-
klo! To so heroji, ne pa pijanci! (BRIVCU.) Ko bi jih ti
videl, kakšni so bili ti fantje, ko so jih vojaki naskočili
od spredaj, od zgoraj bombardirali, s strani pa s topovi
tolkli po njih! Pa je eden zavpil: Juriš! in so vsi ko eden
planili pokonci! Ježeš! Jaz tega nisem mogla gledati...
Kamor si pogledal, sama kri!

BRIVEC: Saj sem jih na lastne oči videl, tako postavni, fejest fan-
tje, škoda jih je, prmejdunaj!

DRUGA: Prekleta malo jih je škoda! Same barabe in gavnerji! Na-
šemu Franceljnu so vdrli v štacuno, vse izropali in od-
vlekli! Potem je ta revež pritekel in ni vedel, kje se ga

glava drži, od samega hudega, prekleto! Pa pravijo, da se gredo revolucijo, človek pa gara petnajst let — za koga neki?! Za novo revolucijo! Pravijo, da so sosedovi puncji, ki je revica že od rojstva slepa, naredili silo. Poznam pa tudi tiste njihove babnice, ki jim nosijo pijačo — imenitna firma, mi že lahko verjamete!

KAREL: Pa ja, to je kupleraj, ne pa revolucija. Pobiti bi jih bilo treba, čisto nič drugega! Kaj nam je bilo treba tega bežanja in preganjanja po mestu, kmalu bi bilo po nas, stanovanje so nam razdejali, hišo uničili, Mica! To tebi nič mar!? Samo da je eden čisto nor, pa imaš že polna usta. Jaz pa, ki sem miren človek, ne pijem, ne kvartam, ne kadim, za ženskami ne gledam, od pretefov in hude krvi bežim, sem pa zato šleva! Vidite, mojster, tako je pri njej! In to mi kar naprej očita ... Če je človek pošten in priden in se meša v tuje reči, ni nič vreden!?

DEBELA: Če dedec ni dedec, ni nič vreden, pa konec! Ženska sem, pa znam po mizi udariti, če je treba. Ti bi kar najraje videl, da bi se drugi borili zate in za tvojo ženo. Če bi bila jaz dedec, bi pograbila v roke puško in streljala po teh barabah — da bi bilo čudno!

BRIVEC: A, dajte no mir, gospa — zakaj neki?

DEBELA: Kaj? Kako zakaj? Ženska sem, prmejdu, pa vseeno vidim, kako se dela tam zgoraj. Kar naprej frfotajo ptičice iz materinega gnezda v tuje kraje — kot lastovke na jesen. Zdaj na obiske, zdaj na konference, pogovore gor, pogovore dol, — kar naprej se imajo nekaj za zgovarjati — pa iz vsega skupaj ni nič! In tudi nič ne bo, zapomnite si! Jaz pa naj grem za tega jazbeca od zore do mraka, pa da bi mi vsaj enkrat rekel hvala. On je pošten in se ne meša v tuje reči: to je vse, kar ima povedati! Draginja na trgu je pa taka, kot še nikoli!

BRIVEC: Ja ... Tisto že, tisto ... Vam pa nekaj povem: dandanes so časi taki, da človek eno reče, drugi jih pa pet slišijo — in že si v arestu! Bog mi je priča, da tistih generalov v moji brivnici nisem hotel briti, a kako bi s temi šibkimi rokami plaval proti toku! Če to zvejo tisti z občine, bom ob lokal, pa še v kehi morebiti! Kot izdajalec ... vidite!

MANCA: (KOT RAVNOKAR ZBUJENA.) Vsi smo več ali manj ujetniki, kamorkoli že bežimo, se znajdemo pred visokim črnim zidovjem. Beg vase pa je najhujši beg. Znajdeš se v neprodušno zaprtem bunkerju, okužen z neznanim bacilom, tovarišem in rabljem obenem. Bežati od življenja se pravi bežati za debele, brezbarvne rešetke večnosti. Bežati iz kraja v kraj — jalov beg.

- BRIVEC:** (Z NERAZUMEVANJEM BULJI V DEBELO IN KARLA.)
- KAREL:** (SE UPRAVIČUJE.) Naša Manca, veste, študira filozofijo, no zdaj pa še ta vojska in je punca vsa zmešana. Ja poslušaj, otrok, kdo pa sploh beži? Zdaj smo tu in nikamor ne gremo. Saj sama vidiš, kako je zunaj!
- MANCA:** Nikar ne bežimo. Ostanimo tu, kjer smo — vsak v svoji kletki in ... veselo prepevajmo. Kot kanarčki.
- DRUGA:** Saj res! Zakaj neki se pa grizemo in skrbimo, ko da bi bil konec sveta. Še smejali se bomo, ko ta cirkus mine.
- BRIVEC:** (VSTANE IN PRINESE STEKLENICO.) Tu je malo pi-jače; pa zapojmo eno — naj vse skupaj vrag vzame! (PIJE, PONUDI OSTALIM. VSI RAZEN DEKLETA SE ODKAŠLJAJO, NATO ZAPOJEJO. MANCA MOLČI, VSTANE IN SE NEOPAŽENO IZMUZNE IZ BRIVNICE. KO HOČE ZAVITI NA LEVO, PRIDEJO Z DESNE GOSPODAR, TINE, DUKS IN VOJKO: NA OSTANKIH RAZBITIH VRAT NOSIJO MIRKOVO TRUPLO. DEKLE OBSTANE, MAJHNA POVORKA RAZTRGANIH, UMAZANIH, RAHLO PIJANIH, ŠE VEDNO OBOROŽENIH FANTOV PRAV TAKO. MEDTEM DEBELA OPAZI, DA DEKLETA NI VEČ, STEČE PROTI VRATOM, KARL ZA NJO. OSTALI UMOLKNEJO.)
- KAREL:** Mica, a si znorela, kam pa?!
- GOSPODAR:** (PATETIČNO.) Sem položite truplo vrlega vojaka. Njegov primer naj bo svetel vzgled današnji mladini: kako se je treba boriti in kako umreti. (TINE, DUKS, ZORČI IN VOJKO ODLOŽIJO TRUPLO NEKJE V BLIŽINI LEVEGA VOGALA BRIVNICE.)
- DUKS:** (DEKLETU.) Glej jo no, devico, kaj pa ti tu počneš?
- DEBELA:** (UKAZOVALNO.) Manca, takoj noter!
- MANCA:** Pusti me.
- KAREL:** A boš ubogala mamó ali ne?! (ZVONOVI.)
- TINE:** (SKORAJ TEKOČE.) Zvonovi večerni pojo, pojo, da še nikdar tako ...
- BRIVEC:** (GOSPODARJU.) Gospod Brglez, ja kakšni pa ste? Za božjo voljo, gospod Brglez, kje ste bili?
- GOSPODAR:** A kje da sem bil? ... Boril sem se za lepše življenje, za prihodnost vaših otrok, mrcina brivska (KOLCNE) ... ja-lova!
- MANCA:** (KLEČE PRI TRUPLU.) To je moj fant ... to je moj fant.
- DUKS:** Vemo. Vemo, da je bil tvoj fant. Ne boš menda neokus-na ...?

- ZORČI:** Edina sreča, da se je tako končalo, sicer bi mi še vedno kalila sladko spanje z golobčkanjem nad mojim pogradom. (SE SMEJE.)
- DUKS:** Glej, punčka, vse, kar je bilo v tej revoluciji gnilega, je padlo, ostali smo samo še zdravi, prekaljeni borci. Pozabi na frajerja, čast in slava mu! Glej, njegov spomin poča stimo z minuto molka. (NEKAJ HIPOV TIŠINE.) Tako ga tudi zagrebemo: z vsemi častmi, ki se spodobijo vojaku ... si zadovoljna?
- MANCA:** Sem. To mi je všeč. Moj fant je padel. A kako?
- VOJKO:** Hrabro. Hrabro. Zrl je smrti v lice kot knjigovodja v svoje spise — smelo, brez obotavljanja.
- DEBELA:** Manca ... si res kaj imela s tem fantom?
- MANCA:** Res.
- VOJKO:** Vse, kar si lahko mislite, vse, kar je najbolj lepega, nežnega in razburljivega med dvema, ki se imata rada ... prav vse. Jaz sem bil priča.
- MANCA:** (DUKSU.) Povej mi, kaj so bile njegove zadnje besede.
- KAREL:** (DEKLETU.) Manca ... saj ne misliš resno ..., saj ni mogoče ... (DEBELI.) Saj je še premlada ... mami ...
- DUKS:** Umrl je brez besed — s smehljajem na ustnicah.
- KAREL:** Da bi se ona s kakšnim spečala, saj je še otrok!
- ZORČI:** Ljubek otročiček, prav res da! Čestitam, če ste res oče.
- DUKS:** (DEKLETU.) Tako je bilo: jaz sem dobil čin komandirja, vidiš to? (KAŽE NAŠITKE.) Vodil sem četo v protinapad. Mirko je bil z menoj. Ukazal sem juriš in naskočili smo tiste pse kot v pravljici, kot v filmu! Zbrisali smo vse živo s tistih sedemdeset metrov golega kamna, se zapodili preko trga kot krdelo steklenih orangutanov in že smo jih davili, grizli, pobijali s kopiti in jim reševali drobovje, da so jim gliste padale iz črevesja kot bežeče podgane s potapljačice se ladje. Hotel sem poveljevati še zadnji naskok, dvignil sem roko, pogledal za hip nazaj in zagledal Mirka ravno v trenutku, ko je omahnil zadet v roko. Bil je le dober meter, kvečjemu dva za menoj in videl sem, kako se je nasmehnil. Čudno je bilo ... Kri mu je brizgnila iz roke, mu zalila ves obraz, da sem komaj videl oči, mu kapljala z lic, nosu in brade kot vino nemarnemu pijancu. On pa se je smejal — razposajeno — kot v krčmi. Vrgel sem se k njemu, mu skušal zapreti gobec in medtem, ko sva se rvala po betonskem pločniku pred tisto železno ograjo, mi je v smehu potegnil pištolo izza pasu in se ustrelil v čelo. Ves čas ni spregovoril besede, le gle-

dal me je naravnost v oči, se mi režal z neko peklensko škodoželjnostjo in s pomilovanjem, da bi ga najraje ... še sam zadavil. (TIŠINA.)

MANCA: Kaj je hotel s tem reči?

DUKS: (PIJANO.) Zblaznel je ..., kaj pa drugega?

DEBELA: Ubogi fant!

MANCA: Ni zblaznel: ni bil tip, ki bi lahko zblaznel, (SE SMEHLJA.) Nekoč bom imela otroka, ki bo vojna sirota. Mamica, saj veš, da sem noseča, ne?

DEBELA: To je torej tisti fant! S tem si, nesrečnica, po cele noči ostajala zunaj in se šla ljubezen?

TINE: Ta je, ta ... (SE SMEJE.)

DEBELA: Lepo sem te učila, te svarila, ti svetovala, kot najboljša prijateljica! Ah, Manca, Manca! — Nič ti ni zalegla moja beseda; zakaj si to storila? (BRUHNE V JOK.) Zakaj ...?

KAREL: O ljubi bog ... o ljubi bog! Kaj sem zagrešil, da si me tako kaznoval. (HUHUHUHU.) Ti si mi priča, da nisem za to stvar vedel! O bog! O bog!

MANCA: (SE SMEHLJA.)

KAREL: (DEBELI.) To je, vidiš, tvoja vzgoja, to je tisto, ko nisem imel pri bajti niti toliko besede! Zdaj pa imaš otroka povajjanega po blatu sramote! (JOKA. VSI SE MUZAJO.) Ti si ji nakopala to na glavo in noben drug! Jaz dam roke stran! Jaz nočem imeti s tem nobenega opravka, pomagajta si, kakor vesta in znata ...

MANCA: Je res konec revolucije?

ZORČI: Pravijo tako.

MANCA: Kdo je zmagal?

GOSPODAR: Kontrarevolucija ... Vsaj zaenkrat.

BRIVEC: Joj!

DRUGA: Hvala ljubemu bogu!

KAREL: Prav! Čisto prav jim je! Ves svet bi najraje obrnili na glavo, paglavci! Barabe! Najprej naj pometejo pred svojim pragom, šele nato naj drugim pamet solijo! Če bi to bili svetniki, ne bi nič rekel ..., tako sem pa vesel, da so to pokvarjeno, izprijeno družčino razhajkali in upam, da so jo zares enkrat za vselej!

DUKS: Dajte no, pazite no malo na besede ..., da ne bi slučajno zaropotalo.

KAREL: Prav nič ne bom pazil, pa če se ti, mlečnozobec, še tako napihuješ s tisto ropotuljico!

- DUKS:** Poslušaj, ne bom dovolil, da mi kos neprebavljive ovčetine, ki bo vsak čas segnil pri živem telesu, zapečkar, usrane, predava in tvezi o moralnem liku borca — revolucionarja ter ga psuje in blati njegovo čast. Ti si zame gnoj! Kaj me briga, če ti je tale tukaj (POKAŽE NA TRUPLO.) nabasal hčerkico — padel je kot vojak — in to je važno! Ljubezen gor ali dol, tvoj nos gor ali dol, to je postranskega pomena! Ne jezi me z opletanjem svojega jezika, sicer te položim k temule tukaj — še sem vojak in NI še konec vojske!
- KAREL:** Kakšni ljudje ste to!? Čigava čast je opljuvana?! Čigavo meso je oskrunjeno?! Čigavo ime je oblateno?! Prišli ste, ne vem od kod, planili po nas, nam uničili domove, nam vzeli dušni mir, nas razbili, razbili vse, kar smo imeli, se nam ponečedili v obraz, pomazali naše zidove z gesli in krvjo in potem pustili vse skupaj, se raztepli kot brezglava čreda rev in lažnih herojev. Kaj ste hoteli imeti od nas, kaj ste nam dali!?
- DUKS:** (PLANE PROTI NJEMU, GA HOČE UDARITI. ZORČI IN VOJKO GA S SILO ZADRŽITA. DEKLE JE MIRNO, OSTALI REAGIRAJO.) Pustite me, da mu razbijem gobec! Protezo ti zamenjam, da boš lažje požiral!
- TINE:** Pusti no starega, kaj se sploh oziraš nanj!
- VOJKO:** Saj se ne spleča, sam se bo podr.
- DUKS:** (SE ŠE VEDNO OTEPA.) Jaz ga bom!
- GLAS**
- V ZVOČNIKU:** Posebno obvestilo. Obveščamo vse občane, da je bil v poznih popoldanskih urah zadušen državni udar, ki ga je poskusila izvesti supina nevarnih maniakov, ki so večeraj ob peti uri trideset minut zbežali s klinike za duševne bolezni v Spodnjem Logu. Člani grupe so s pomočjo reakcionarnih elementov organizirali več oboroženih akcij in izvršili prisilno mobilizacijo v nekaterih občinah. To je imelo za posledico nekaj krvavih spopadov med pristaši revolucionarne vlade in pripadniki rednih vojaških oddelkov naše ljudske armade. V času, ko to poročamo, je jedro uporniških oddelkov razbito, svet začasne revolucionarne vlade zajet na begu, ostanki majhnih, med seboj nepovezanih skupinic pa so se v veliki večini vdali. To dejanje neodgovornih blaznežev, ki so na videz nastopili z argumenti marksizma — leninizma ter trdili, da zastopajo interese ljudstva, je bilo v resnici naperjeno zoper ljudsko oblast in osnovna ideološko politična izhodišča, ki so v povojnih letih omogočila vsestranski napredek naše socialistične skupnosti, socialističnih družbenih od-

nosov v mestu in na vasi, ukinila izkoriščanje, ki je temeljilo na razrednem sistemu, politično in nacionalno zatiranje ter ustvarila razmere, v katerih bosta človeško delo in človek, osvobodjena vseh spon, vzletela do neslutelih višin razvoja in sreče. Ta silen in obupno tragičen zločin naših norcev ni in ne more biti del naše novejšje zgodovine. Bolečino in globoko žalost, ki jo ob tem tragičnem dogodku čutimo vsi in ki nas spremlja v teh težkih trenutkih, je nemogoče izraziti. Zabloda duševno bolnih je tragična, a vendar razumljiva; toliko bolj obsojanja vredna pa je odločitev tistih, ki so se prostovoljno ali iz kakršnih koli drugačnih vzrokov priključili avanturi norcev in s tem izpričali svojo osebno nezrelost ter absolutno pomanjkanje socialistične družbene zavesti. (JAKOST GLASU UPADA.) Brzobjavne čestitke ob zadušitvi upora, (ZAVESA PADA.) so poslali: ... (ZAVESA OBSTANE NEKJE NA POLOVICI. ZADNJI BESEDI PREGLASIJO RAFAELI, GRMENJE BOMB IN GRANAT. Z LEVE PRITEČE ŽENSKA Z OTROKOM.)

ŽENSKA: (HISTERIČNO.) Križana gora! Vračajo se! Vračajo! (V NEPOSREDNI BLIŽINI BOMBNA EKSPLOZIJA. ŽENSKA Z OTROKOM V NAROČJU SE VRŽE NA TLA.)

ZAVESA

TRETJE DEJANJE

I. Ulica

(PROSTOR PRED BRIVNICO. POZNA POPOLDANSKA URA. NA DESNI GOSTILNIŠKI VRT Z MIZAMI, STOLI, NATAKARJEM, SVEČANO VZDUŠJE: ZASTAVICA, ZELENJE, LAMPIONI. NA LEVI STOJNICA S PEČENICAMI. OD NEKOD GLASNI ZVOKI GASILSKE GODBE, KI IGRA VENČEK NARODNIH. VSE PIJE, SE GLASNO PREREKA, VPIJE, SMEJE. PRIPRAVE ZA POLITIČNI MITING, KI SE BO VRŠIL NEKJE NA TRGU, TIK ZA GOSTILNO NA DESNI, POTEKAJO H KONCU. TRANSPARENTI S POLITIČNIMI GESLI. POJAVLJAJO SE NEKI SUMLJIVI TIPI, OČITNO TUJI TEJ SREDINI. V TRENUTKU, KO SE ZAVESA DVIGA, ZAKLEPATA BRIVNICO DVA BRIVCA, KI SE TAKOJ ZA TEM NAPOTITA V OSPREDJE NA LEVI K STOJNICI S PEČENICAMI.)

1. BRIVEC: (ŽIVČNO VPIJE.) No, povej mi že enkrat, kdaj so ti telefonirali?

2. BRIVEC: Ničesar več ti ne povem! Govorim ti že pol ure, ampak zate je vsaka beseda bob ob steno!... Dve polovički prosim.

TINE: (NATAKARJU.) Še en liter rebule! Moja teta je bila doktor znanosti. Pred kratkim je umrla. Na njeno zdravje pijem.

VOJKO: (NESTRPNO.) Kje so zdaj te babe?!

TINE: Duks bo babe pripeljal, brez skrbi: za vsakega eno. Duks je šef za babe. Za enega čuka je Križotu avgusta preskrbel šest takih porivač, da so šli vsi s skalpiranimi jajci s hausbala.

VOJKO: Take gravže ti tudi jaz lahko pripeljem!

TINE: Nobene gravže! Vse so bile v redu!

VOJKO: No, saj boš videl, kaj bo. (PIJEJO.)

DELAVEC: (NOSI TRANSPARENT.) Pohitite, tovariši, zborovanje se bo vsak hip pričelo. (SKUPINA DELAVCEV ZAPUSTI OMIZJE.)

TINE: Sanskrť in branje mističnih knjig, s tem se je ukvarjala.

ZORČI: Jajca.

UČITELJ: (PRIDE S SKUPINO OTROK Z LEVE. OPAZI, DA SE HOČE ZADNJI V VRSTI IZMUZNITI.) Janezek, v vrsto! Pouk je odpadel, s tem pa še ni rečeno, da gre lahko vsak-

do, kamor ga je volja. Glejte, da se mi ne porazgubite vsak na svoj konec. Kdo vas bo potem lovil? Kogar na koncu ne bo, bo dobil neopravičeno uro. Si slišal, Janezek?! (ODIDEJO NA DESNO.)

TINE: Moja teta je moj ideal. Pij, Zorči, da ne boš tečen, ko pridejo babe.

ZORČI: Ni mi do žensk in sranja. Svet je spolitiziran do amena. Naša usoda je plavanje v zgodovini, ne pa blodna postelja.

TINE: (VOJKU.) Si ga slišal? Ja zakaj pa je potem Duks šel iskat babe za vse! (SE ČUDL.) O Jezus Kristus... ni mu do žensk! Rad imam ženske. Rad imam svojo ubogo teto, nepreklicno jo ljubim. Imela je cerkveno poroko in cerkven pogreb in zlate uhanke in jourfixe.

VOJKO: (PIJE, ZASKRBLJENO VZDIHUJE.) Zorči... Zorči..., slabo je to. Po vsem tem, kar smo preživeli — tovariši smo, dovolj, da sem odkrit s teboj, sem mislil, da boš tudi ti v tem peklenškem ognju nekako... dozorel, dozorel kot moški. Ti pa nič! (PIJEJO.) Ali si sploh že imel kakšno žensko?

ZORČI: Nobene.

TINE: Ko jih boš zvrtil vsaj za eno tretjino tistega, kar sem jih nabasal jaz, ti bo vse na dlani.

ZORČI: Kolika je ta tvoja tretjina?

TINE: Takole... kakih trinajst komadov... Toda resnično sem ljubil le teto, le svojo ubogo teto.

VOJKO: Jaz vam pošteno povem, da sem doslej samo tri. Ampak od tega sem po eno vsaj pet stokrat... Ne, počakaj! Več!... Najmanj osemstokrat.

TINE: Dolgčas?

VOJKO: Bilo. (VZDIGNE KOZAREC.) Zorči...

ZORČI: Pusti me!

VOJKO: Pa kaj ti je, vraga!?

TINE: Po tej hudičevi vojski, ki smo jo na vso srečo v redu prestali, je naša sveta dolžnost in tudi pravica, da zaprosimo za pokojnino in odpremo starinarnice. Ikone-sanskrt, vino. Preklete rad imam svojo teto. (PIJEJO.)

ZORČI: Segnil boš pri živem telesu, tako kot tvoja uboga stara teta.

2. BRIVEC: Saj ravno to ti ves čas govorim! Direktor nas je šele danes obvestil, da je naročil pri firmi LUCIFER dvanajst sušilnih kap in sedem brivskih stolov v znesku milijon petsto štirideset tisoč.

- TINE:** Poetični anarhizem je stroka prihodnosti. Anti, Castro, Mao, Dada, Trocki, a le postrani in zvečer — salonsko, saj razumeš? Nobene akcije, nič demonstracij.
- 1. BRIVEC:** (OBUPANO.) A ja!! Zdaj šele razumem! In to nabavo naj bi danes delavski svet potrdil kot svoj lastni predhodni sklep!
- VOJKO:** Seksa ne kaže zanemarjati! Seks je avantgarda za vsako priliko.
- 2. BRIVEC:** Končno si le razumel, za kaj gre!
- VOJKO:** Živeti seksualno — se pravi živeti zdravo, prijetno, moderno in poceni.
- 1. BRIVEC:** Ampak Jure! Jaz sem pa le mislil, da direktor ve, kaj dela!
- ZORČI:** Ta hip lahko misli vsak po svoje, ampak prišli bodo drugačni časi.
- 2. BRIVEC:** Ni važno, kaj si mislil, važno je, kako si glasoval!
- VOJKO:** Pozabi na to čimprej, zgodovine ni več, je samo še Moderno.
- 2. BRIVEC:** Kam pa naj zdaj damo to robo, ki jo bodo jutri pripeljali? Na cesto morda? Ali pa direktorju na domu!?
- TINE:** Not tonight. Not tonight, Josephine!
- 1. BRIVEC:** Ja, drugega nam ne preostane, kot da vsak član kolektiva začasno prevzame po en stol in dve havbi ter ju vskladišči pri sebi doma, v kleti, na podstrešju, kjerkoli... (ODIDETA.)
- VOJKO:** Zmenili smo se za zabavo, če jaz kaj vem; bil si za to, navdušen celo! Zdaj res ne vem, kaj hočeš...
- TINE:** Ne bi rad, da nam pokvariš to prvo zabavo po vojni. Najbolje bo, če se splaziš od tod. Vojak si. Ne spadaš k civilom.
- ZORČI:** Nikamor ne pojdem. (VOJKO IN TINE SE SPOGLEDATA. TIŠINA. PIJEJO.)
- VOJKO:** (TINETU.) Pusti ga pri miru.
- TINE:** No kaj, pomagal bi mu rad, da se znebi kompleksov.
- VOJKO:** Ne bom dvakrat ponavljal, si slišal?
- ZORČI:** Pusti ga, pusti... To me niti najmanj ne moti. Nasprotno! Rad bi izvedel, kaj ga žre.
- TINE:** Mene? Mene nič. Jaz imam tradicijo že po tetini liniji. Imam sanskrt. S teboj je drugače. Rad bi, vidiš, da bi pozabil na skrbi, ki te tarejo. Na zadevico z norci.
- ZORČI:** Kaj pa ti? Si ti pozabil?

TINE: Jaz nimam kaj pozabljati. Rešil sem si življenje, sam sem si ga rešil. Samo čestitam si lahko. Bila je prijetna avanturica, sprememba, ki človeku dobro dene, nič več. Kar se drugega tiče, si nimam kaj očitati: te stvari me ne zanimajo, me niso in me ne bojo.

ZORČI: Kaj te pa zanima?

TINE: Sanskrt in starinarнице. Vse, kar ni opremljeno s predznakom »BO, MORA BITI!« Vse, kar ni politika.

ZORČI: To ni politika.

TINE: Kaj pa? Manevri duševno bolnih? ... Vidiš, ves čas sem govoril, edini sem bil med vami, ki sem od vsega začetka vedel, s kom imam opravka: z norci. Norci!

ZORČI: Saj niso bili norci. (VOJKO IN ZORČI SE SPOGLEDATA.)

VOJKO: Si zblaznel?! Kar na lepem te je prijel.

TINE: Ne šali se, Zorči, no!

ZORČI: Resno mislim.

VOJKO: Ves svet ve, da so ušli s klinike za duševne bolezni, to je dokazano! Pa tudi sicer je bilo več kot očitno, da niso normalni.

ZORČI: (ZLOGUJE.) Bili so zdravi, povsem normalni ljudje, nobenega norca ni bilo med njimi. Če pa je med nami kdo, ki je bil pred tem ali pa po tistem nor, ni bil blazen takrat — na barikadah.

TINE: Ne zafrkavaj se, Zorči, nima smisla.

ZORČI: Ja ... saj se ne! To mislim! (PAVZA.)

VOJKO: Torej ne moreš verjeti, da si bil na strani norcev, da si bil orodje slaboumnih; torej se ne moreš sprijazniti z dejstvom, da si streljal na nedolžne ljudi na povelje maniakov, da si zlorabljen govno, ki mora zdaj držati jezik za zobmi!

ZORČI: Ne.

VOJKO: Čist bi bil rad!?

TINE: Vedel sem, da si umazan gobec, da si koristoljuben komolčar, da si se zrinil naprej kot tisoč drugih — brez vere in prepričanja, da si ambiciozen strahopetec, poklicni kimač; ampak da si tak hinavec, da boš po vsem tem, ko si se prodal za piškavo ceno svoje lastne kože, ko si izdal vse, kar bi po teh vaših nepisanih pravilih moral braniti do zadnjega, zmogel še toliko drzne hinavščine, še toliko nesramne dvoiličnosti, še toliko ogabne potrebe po pranju svoje svinjske dušice ... ne! Tega nisem vedel. Jaz, ki se

mi te vaše igre gabijo, ki sem po duhu malce krut za kolektivne nastope, jaz, ki sovražim bogove na gradbišču gradov v oblakih, jaz, slišiš, jaz bi skorajda zmogel več poštenosti in zavzete trdnosti za to zadevo kot pa ti!

ZORČI: Si končal?

TINE: Zdaj se pa le peri, midva sva opravila.

ZORČI: Glejta ... Morda bo zvenelo kot pranje, morda je v resnici pranje ..., ampak jaz po vsem tem, kar se je zgodilo, nimam več miru. Vojske je konec. In jaz sem umazan. Kriv sem pred samim seboj. Ne pred vami. Sredi tiste burke pri klavnici, ko smo ležali v jarku ..., me je nekaj prijelo in dobro sem se počutil. Jurišal sem prvokrat zares. Jurišal sem na nekaj, kar sem zagrešil sam. Na svojo krivdo, na svojo preteklost, na ogromno goro podlosti, laži, ugodja in umazanij, na te vaše očitke, na ta ogaben občutek dvojnosti.

VOJKO: Videti je, da si vse to pobil in si čist.

TINE: Bravo! Bravo!

**GLAS
GOVORNIKA
NA TRGU:**

(APLAVZ IN TULJENJE MNOŽICE. Z IZRAZITO KITAJSKIM NAGLASOM, ČE SE DA.) Tovariši in tovarišice! Šlo je za to, da politično oblast iztrgamo tako iz rok birokratov in skorumpiranih dogmatikov kakor tudi neodgovornih blaznežev, maniakov in idiotov, ki so hoteli kroit usodo tega ljudstva z restavracijo maloburžoazne demokracije na načelih lastnega samoupravljanja in netrocksistično napihnjenega humanizma! Enim in drugim je spodletelo, enim in drugim je enkrat za vselej odklenkalo, enim in drugim smo rekli svoj odločni ne! (APLAVZ IN NAVDUŠENO VZKLIKANJE.)

ZORČI: Ne razumeš — in vendar je res. Ne morem se sprijazniti s tem, da je bila borba zaman. Jaz moram po tej poti naprej. Ne znam drugače. Ne morem drugače.

TINE: Kakšna borba? To ni bil tvoj boj, to je bil boj norcev, ki so te izvolili poklicati v svoje vrste — golo naključje! Kakšen bi bil, povej ..., da ni bilo teh norcev?

ZORČI: Pristopil sem po naključju, to je res. A nadaljeval sem zavestno.

VOJKO: Kakorkoli že, delal si z norci, za norce!

ZORČI: (KRIČI.) Norci ali ne, ljudje niso važni — važna so dejanja. Norci uidejo ali pa jih pobijejo, a problemi ostanejo, življenja ni konec! Ni konec, razumeš?!

TINE: Tudi jaz mislim tako. Problemi ostanejo in bodo ostali, pa če se ti raztrgaš! (PIJE.)

ZORČI: Raztrgal se bom.

TINE: Raztrgaj se.

GLAS

GOVORNIKA: (MNOŽICA SKANDIRA.) ... Revizionizem je s tako mlačno družbeno akcijo, ki je v skrajni konsekvenci peljala v neokapitalizem, jasno pokazal imperialistične barve svoje legitimacije skupaj s tem, kar ima za bregom! S tem pa se je, tovariši, kot vodilna zavestna sila boja za socializem že vnaprej diskvalificiral! (OVACIJE.) Problemov, ki sem jih nakazal, ni bilo in tudi ne bo v prihodnje mogoče reševati postopno in miroljubno! Iluzorno bi bilo, tovariši, če bi se mi danes uspavali in se zadovoljevali z doseženimi uspehi ter se tako odvrčali od naglega, revolucionarnega in dokončno učinkovitega boja za splošni družbeni razvoj. (MNOŽICA.)

ZORČI: Jaz sem šel skozi pekel barikad, pobijanja in krvi. Zdaj pa naj to poslušam! Banda!

TINE: In jaz! Naj živi Evropa! Naj živi učinkovitost! Naj živi sanskrt! Naj žive rože! Naj živi moja teta! (PIJE.)

ZORČI: Od mrtvih si jo poklical! Glej jo, tamle je! S panama klobukom in pipo, na metli! Urin nese na pregled svojemu stomatologu!

TINE: Sladka moja, edina moja teta! Vidim te! Teta, pozdravljena med nami!

VOJKO: Križal bom kanarčke, piščance in papige! To bo pasma za naše razmere! Vidva sta mračnjaka in pijanca, osemstokrat sem jo — eno in isto! Osemstokrat! Bogvedi s kom se zdaj jaha ... (PIJEJO.)

GLAS

GOVORNIKA: (ODOBRAVANJE MNOŽICE.) Mi moramo naprej! Mi hočemo naprej! Mi bomo napeli vse sile, izkoristili ves svoj potencial, da bomo, ne zlepa — ne s prijateljskim prepričevanjem, ampak s silo, če bo treba, splanirali sentimentalno izročilo zgodovine našega planeta, ga zdrobili v prah, v orno zemljo, v umetna gnojila! (MNOŽICA.) Zravnali bomo najvišje gore, jih poslali v vesolje, ukrotili bomo hudournike, jih sistematično, v estetskem geometričnem redu razporedili po tej naši deželi, da bodo s svojim vzornim redom nam v ponos, imperialistom v gorje! (NAVDUŠENO ODOBRAVANJE) Ovekovčeli bomo svoj čas, montirali nova sonca, nove zvezde! Pod ogromnim svodom veličastne kupole, ki bo prekrivala vso deželo, ves planet, bodo tiho mrmrale naprave za zračno klimatizacijo (TULJENJE MNOŽICE ODSEKANO PRENEHA.)

- ZORČI:** (S KOZARCEM V ROKL) Boriti se do konca z vsem srcem, z vso dušo, biti čist in pošten do konca! (SKANDIRANJE.) Ne izgublajmo niti hipa, naprej v borbo!
- VOJKO:** (ZELO PIJANO.) So trenutki, fanta moja, ko položaj prisili človeka, da se zave vse svoje bede in veličine, se izpoje v najbolj krutih in najbolj plemenitih vzgibih, potem pa je zopet vse po starem! Jaz sem se odločil za farmo piščancev, kanarčkov in papig. Kmet bom: kmet! To je pasma za naše razmere!
- ZORČI:** Tistim, ki so se borili za neko idejo, za neko življenje, ti-stim ne bo nikoli vseeno, kakšen je svet okoli njih!
- TINE:** Mene poglej!
- ZORČI:** Ti se nisi boril! Trosil si lepake ...
- TINE:** (PIJANO.) Lažeš! Boril sem se kot lev! Ti boš meni očital, pezde!
- ZORČI:** Mirko je padel, to nas obvezuje ...
- TINE:** Zakaj?
- ZORČI:** Za borbo. Za neprenehn boj, boj do konca. Boj do smrti!
- VOJKO:** (PIJANSKA FILOZOFAŽA.) Menda bo že tako, da je tudi nekaj takih, nam vsem dodeljenih razstavnih tipov, ki naj bi s svojo čednostjo odrešili človeštvo. Toda ti ljudje pozablajo na vse in propadajo. In v njihovem imenu ostajajo drugi, manj čisti, manj elitni, toda bolj pohlepni, bolj zagrizeni in slepi ter si v borbi s sebi enakimi različnih barv lepijo na čela zlagane etikete sistematično zloženih idej in se v imenu teh in vseh drugih imajo dobro ... In kaj naj počnemo mi ostali? Ali naj trgujemo s svojimi dušami? Ali naj izobesimo tablice in se damo v oglase? Kanarčki, piščanci, papige ... Kako to lepo zveni! Slišiš, kako zveni? Slišiš? Piščanci so! Piščanci so!
- TINE:** Pijmo ga. Teta, še ti ga daj! Na tvoje zdravje!
- ZORČI:** Nehajmo s tem. Nehajmo s tem jalovim brezvoljnim pitjem, nehajmo z vsem tem brezupnim prepuščanjem, nehajmo s tem čakanjem, nehajmo!
- VOJKO:** Daj sem tisto pijačo! Res da ne mislim piti v nedogled, a pil bom vendarle. Vse te stvari je treba početi z občutkom za mero ... (ZORČIJU.) Kaj ne maraš dobrega belega vina? (PIJEJO.)
- GLAS**
- GOVORNIKA:** Dovolite, tovariši, da nekoliko natančneje pojasnim zamisel o univerzalnih državnih zaporih.
- Prvič:** zapori bodo za vse in za vsakogar.

Drugič: Omogočili bodo plansko reguliranje življenja delovnih ljudi s tem, da bodo ukinili skrb za družino, dom in druge vsakdanjosti. Zadovoljevali bodo človekove animalne, materialne in duševne ter družbene potrebe.

Tretjič: Sistem zaporov bo dokončno omogočil smotrni način proizvodnje, kontrolo izobraževanja, oplojevanja in kanaliziranja drugega udejstvovanja.

Četrtič: Uresničene bodo stoletne sanje proletariata o popolni enakosti in enakopravnosti. S tem bodo dobili univerzalni zapori kvalitativno nov smisel najbolj demokratične ustanove, ki bo slonela na načelih samoupravljanja in rotacije. Sistem rotacije bo uveden tako v upravljanju kot na samem delovnem procesu. Razlike med fizičnim in umskim delom bodo ukinjene. Ustvarili bomo nov tip človeka, ki bo sposoben delati danes v kmetijstvu, jutri pri plavžu, pojutrišnjem pa v znanstvenem laboratoriju.

TINE: Boste, seveda boste! (KRIČI.) Norci! Norci! Norci! Nehajte! Od tega sem poblaznel, meša se mi že, privide imam, privide! Klistirajte me proti prividom, cepite me zoper kolcenja in prdenja, obsevajte me, zdravite me, zdravite!

VOJKO: Miruj. Pijan si kot preproga. Kaj bo rekla tvoja doktorica znanosti? Žalostna bo, ko se tako razburjaš.

ZORČI: Potrta bo, prav gotovo. Tako zdravljenje, kot si ga želiš, je drago, zamudno, rezultati so pa pičli.

TINE: Ne jemlji je v misel, svetnice, mrha ideološka! (PIJEJO.)

GLAS

IZ ZVOČNIKA: Generalni direktor zaporov bo obenem šef vlade, predsednik republike in vrhovni poveljnik oboroženih sil. Hierarhija paznikov se bo ujemala s hierarhijo državne uprave, sodstva, administracije in ljudskih poslancev. Vsak zapornik bo imel teoretično in praktično možnost v izpopolnjenem sistemu rotacije postati ječar ali celo generalni upravnik državnih zaporov in obratno: vsak ljudski poslanec bo lahko in ne samo lahko, bo gotovo rotiran v jetnika — proizvajalca. Amnestije ne bo. (TIŠINA.)

ZORČI: Barabe. Barabe! Kje je tu človek? Kje je ponos? Kje je boj? Kje je revolucija?

TINE: Kaj bi TI s ponosom?

ZORČI: Poslušaj ti, ščene kozavo! Dovolj mi je tvojega izzivanja, ubijem te kot psa, samo če še enkrat odpreš svoj smrdljivi gobec!

TINE: (IZZIVALNO.) Ali ne bi šel rajši na izlet? V naravo seveda. Tam si malo odpočiješ, umiriš živce in doživiš kaj lepega... Pred teboj se bo razgrnil nov svet, ves blag in

dišeč, poln sonca. Prepeval bi in lovil ribe. Bosonog bi gazil po rečnem produ in zavestno vdihaval svež zrak! To ti bo pomagalo ...

VOJKO: Pijmo ga, pijmo ga. Pijmo ga!

ZORČI: (TINETU.) Hvaležen bi moral biti revoluciji, ki je iz tebe napravila vsaj navidez normalnega moža! Odkar si doživel tisti živčni pretres tam na barikadah, si skorajda nehal jecljati. To so velike reči, dragi moj: imeti lep glas, govoriti tekoče in prepričevalno. In vendar pozabljaš na svoj dolg, na svoje obveznosti do ljudi.

TINE: Jaz pljuvam na obveznosti in na ljudi! Kaj bi z ljudmi? Kaj hočeš, naj počnem s temi tvojimi ljudmi?! Kam naj si jih zatakнем? Te ljudi si si spretno izmislil, da bi še naprej živel neko znosno idilo v rožnatem ravnovesju s svetom in s svojo — zdaj že očedeno vestjo ... Če že mora biti preteklost, jo bomo pa rehabilitirali z avtokritiko, s kesanjem, potvarjanjem dejstev, lepotičnimi sklepi za prihodnost ali pa čisto enostavno z lažjo. Ljudje! Kakšna nesramna laž! Ti veš, česa ti je treba. Poznaš vsa sredstva. Očrnil boš mene, vse nas in stotine drugih, v imenu ljudi, ki jih ni, nas pahnili v prikupne celice, streljal, obešal, tako kot tisti norci! (PLANE PROTI NJEMU.) Ustran profesionalen ideolog si! Norec si! Norec! Norec!

ZORČI: (POTEGNE IZ ŽEPA PIŠTOLO IN USTRELL TINE PADE.)

TINE: Norec ...

ZORČI: (SPRAVI OROŽJE. OBLASTNIŠKO.) Ta je bil tako ali tako za odstrel.

VOJKO: (MOLČI.)

ZORČI: Zakaj molčiš?

VOJKO: (MOLČI. ZORČI SE UMIKA PROTI LEVI.)

ZORČI: Vedel sem, da bo tako. Vedel sem, da je nemogoče. Vedel sem, da je danes človek to, kar je bil včeraj. In ne to, kar bo jutri. Vedel sem, da si v vaših pasjih očeh ni dovolj izbrati v izložbi neko novo življenje ... Vedel sem to! (ODIDE. VOJKO VSTANE, POKLEKNE K TRUPLJU, GA VZDIGNE IN POČASI ODNESE V SOBO NA PODSTREŠJU. MEDTEM SE RAZIGRANA MNOŽICA VRAČA S KONČANEGA ZBOROVANJA, GODBA IGRA, LJUDJE SEDAJO K MIZAM, PIJEJO, POJEJO, PLEŠEJO KOLO. VEČERI SE. IZBRUHNE PRETEP, SPLOŠNO VPITJE, METANJE KOZARCEV, STOLOV. PRIDE MILIČNIK, NEKAJ JIH POPIŠE, OSTALI SE RAZBEŽIJO IN RAZIDEJO. NOČ. PRELIV LUČI NA PODSTREŠJE.

II. Študentovska soba.

(V SOBO NA PODSTREŠJU VSTOPITA DUKS IN MANCA.)

VOJKO: Kje imaš dekleta?

DUKS: Kje pa naj jih dobim? Vse je pobrala vojska. Tistih nekaj, ki so še ostale, so pa skrbne mamice v strahu za njihovo čast pozaklenile in ni niti govora, da bi kakšno zmamil izza zapahov.

VOJKO: Obljubil si.

DUKS: Povem ti, nikjer babe, pa če se obesiš!

VOJKO: Zato smo pa poslali tebe ... in ne koga drugega.

MANCA: Kaj sem pa jaz?

VOJKO: Ti si vdova. Vojna vdova.

DUKS: Vesela vdova ..., po moji zaslugi.

VOJKO: To je že nekaj, ni pa dovolj.

DUKS: Seveda ne! To bo komajda zame ... (OPAZI TINETA.) Kaj pa je s Tinetom?! Vidim, da se ga je tako živinsko nalezelo, da mu ne bo treba posebnega pojasnila. (SE SMEJE.) Reva, tega se takoj prime ...

VOJKO: Mrtvih ljudi se ne prime. (PAVZA.)

DUKS: (KOMEDIJANTSKO.) Kaj? Kdo? Kdaj? Kako? (IGRA RAZBURJENJE, SE VRŽE NA TRUPLO, GA TREPLJA PO LICIH, TRESE, MU DAJE UMETNO DIHANJE ITD.) Kri! Kri ... (TRAGIČNO ZLOMLJEN.) Moj prijatelj je mrtev in moji sovražniki živijo ... o! ... o ...! ... o! Glej, glej Tine, tu pri tvojem truplu dajem prisego za krvavo, kruto maščevanje. Ne bo mi ušel, kdorkoli že je! Raztrgam ga, podvržem ga najhujšim mukam, razedinim ga — pa če je stokrat moj lastni sin (VOJKU.) Kdo je, povej!

VOJKO: Zorči.

MANCA: Zorči ...? Zakaj?

VOJKO: V imenu zgodovine.

DUKS: Nesmisel.

MANCA: Kako je le mogel?

VOJKO: Mogel je.

DUKS: In ti si to dovolil?

VOJKO: Zgodilo se je v trenutku.

DUKS: (SE RAZBURJA.) Kako v trenutku? Ne boš mi pel, take reči se ne zgodijo kar tako ... Prijatelja ne ubiješ v trenutku! To je smešno!

- VOJKO:** Ideološki razločki pač! Politična nestrpnost, razumeš?
- DUKS:** To vendar ni noben razlog za uboj, ne!?
- MANCA:** Je razlog.
- DUKS:** Torej ga je le ubil v imenu zgodovine.
- VOJKO:** Ne samo zato. Ubil ga je šele takrat, ko ga je začel zmerjati z norcem.
- DUKS:** Samo da ga dobim, mu že pokažem pot v zgodovino! Brez pozdrava ga pošljem na oni svet, tam mu bo lepo ... A ..., mi bo že še križal pot, naj se pazi! Videl bo, kdo sem jaz. V našem kraju ne poznamo šal. (SE RAZBURI) Tine je bil pod mojim varstvom, moja duša, moj človek, jaz sem ga dresiral in skrbel zanj kot za lastnega sina, ga vzgajal in delal in njega človeka. In ves moj trud zaman! To. Naj pade za zgodovino?! Ne! Bomo videli, na čigavi strani je zgodovina in kdo jo bo imel!
- MANCA:** Dajmo, pripravimo mrtvaški oder. Tako ne more več ležati tu sredi sobe.
- VOJKO:** Kaj pa, če bi ga položili kar na kavč?
- MANCA:** Kamorkoli.
- VOJKO:** (POMAHA DUKSU.) No, primi ga za noge. (ODNESETA TRUPLO NA KAVČ. GA POKRIJETA. MANCA POMA-GA.)
- MANCA:** Treba bo misliti na pogreb, sicer se bo usmrdel in nam okužil zrak.
- DUKS:** Kakšen pogreb? Tu ostane.
- MANCA:** Saj ni balzamiran. Razpadel bo.
- DUKS:** Hočem ga imeti tu zraven svoje postelje, razumeš?
- MANCA:** Potem ne računaj na to, da bom tudi jaz v postelji!
- DUKS:** Boš, boš ... (GRE PROTI NJEJ, JO OBJAME IN JO SPRAVI NA SPODNJI POGRAD. ONA SE RAHLO BRANI. SLEDI NEKAJ TRENUTKOV PREMETAVANJA IN VALJANJA PO POGRADU IN PRIJETEN SMEH OBEH. VOJKO SE PRETVARJA, DA NE VIDI IN NE SLIŠI, PIJE.)
- DUKS:** Boš?
- MANCA:** (SE SMEJE.) Bom ... Bom ... Bom!
- VOJKO:** (STOPI K OKNU V OSPREDJU. MOČNO PIJAN S STE-KLENICO V ROKI GOVORI SKOZI OKNO.) Kako je kaj, tovariši vaščani!? Ali sploh veste, koliko je ura? (RİGA.) Jaz vam bom povedal ..., dvanajst je proč ... Toliko, da ste na tekočem s časom. No, kaj? Ampak to vas ne zanima! O ..., vem jaz to! Sodrga pijana! (ZA NEKAJ TRE-

NUTKOV UTIHNE, ZASE.) Noč je. Grozna noč. Vse že spi ali pa se jaha. No, lepo. (PREMOR, NATO SI ZABRUNDA.) Sveta noč, blažena noč, vse že spi, je polnoč... (NA VES GLAS.) Ven! Ven! Vsi ven! Dovolj je bilo spanja. Alo, vsi delat. Delat, sem rekel! Zafurali ste nam gospodarstvo s tem spanjem! Zabušantje, lopovi! Delomrzneži! Nesposobneži! (NA LEVI SE ODPRE OKNO, POJAVI SE ŽENSKA.)

ŽENSKA: Kaj pa je to? Še ne bo miru? Milico bom poklicala, da veste!

VOJKO: Izvolite, ljuba gospa... Pokličite tudi svojo staro mamo, da bova malo pokramljala, predno pride marica. Meni je malce dolgčas. (SE ZADERE.) Vi iz produkcije pa vsi na delovna mesta! Dvignite storilnost na evropsko višino, ko že plujete skozi morsko ožino!

LJUDJE: Mir! Ta je pa od hudiča! Kar je preveč, je preveč! Hočemo spati! Pokličite milico!

VOJKO: Miličnik vam bo povedal isto kot jaz. Tiho! Vi mi že ne boste solili pameti! Zakaj smo se pa borili!? (Z VSEH OKEN ZAČNO LETETI PROTI VOJKU PARADIŽNIKI, PAPIRIKE IN RAZNO SADJE. DUKS JE MEDTEM ŽE VSTAL IN MIRNO VKLJUČIL GRAMOFON. GLASNA MUZIKA. KO PRILETI V SOBO PRVI PARADIŽNIK, ODRINE VOJKA VSTRAN.)

DUKS: Poslušajte, sodrga umazana! To je privatno stanovanje, ne pa smetišče ali svinjak!

VOJKO: Polne riti imajo, ne vedo, kaj je lakota... (ZDAJ SE ODPRE ŠE ENO OKNO NA LEVI. POJAVI SE NAJPREJ ŽENSKA, NATO MOŠKI Z NOČNO ČEPICO NA GLAVI.)

MOŠKI: Kaj naj pomeni to vpitje in ta trušč ob tej nočni uri? To je kaznivo!

DUKS: Drži gobec, stari, sicer bodo jutri samo še tvoje fotografije pričale o tem, kakšen simpatičen cepec si bil.

MOŠKI: Smrkolin nesramni, pazi malo, kaj govoriš.

DUKS: Ti pa pazi na zobe. Zobje niso trava, ne zrastejo ti več, če ti jih enkrat oklestim.

MOŠKI: Ne napihuj se po nepotrebnem, mladenič, da ti ne bo žal!

DUKS: Glej no, kako si nepreviden, sam rineš v nesrečo in me siliš v to, da bom grob s teboj.

MOŠKI: Priden bodi in pojdi lepo spat, preden bom zares prisiljen ukreniti kaj zoprnega.

DUKS: Norec stari, ne veš, s kom imaš opravka. Kaj se šopiriš na varnem, dol pridi, če si upaš!

- MOŠKI: Zakaj pa ne? Takoj bom nared, tu spodaj se dobiva.
- DUKS: Šališ se . . .
- MOŠKI: Resno mislim.
- DUKS: No prav, če ti je že toliko do tega. (OBA ZGINETA Z OKEN. DUKS ODIDE IZ SOBE. MUZIKA PRENEHA. VOJKO IN MANCA SE POČASI PRIBLIŽUJETA DRUG DRUGEMU. NA SREDI SOBE SE OBJAMETA IN SE MED POLJUBLJANJEM POMIKATA PROTI POGRADU. V TRENUTKU, KO LEŽETA NA POGRAD, SE SPODAJ NA CESTI Z LEVE POJAVI DUKS IN V POPOLNI TIŠINI KORAKA DO SREDINE. Z DESNE VSTOPI MOŽ S ČEPICO OBLEČEN V MILIČNIŠKO UNIFORMO.)
- MILIČNIK: Osebnio izkaznico, prosim.
- DUKS: (OD PRESENEČENJA NE PRIDE DO BESEDE.) Nimam je . . . (V TEM TRENUTKU OD NEKOD Z DESNE PRITAVA MALI JANEZEK, KI SE JE OČITNO IZGUBIL IN IŠČE POTI DOMOV.)
- MILIČNIK: Potem pa kar z menoj.
(DUKS ZAKORAKA, ZAGLEDA JANEZKA, OBSTANE, SE OBRNE PROTI NJEMU.)
- DUKS: Ta roka bo kovala svet.
(DUKS IN MILIČNIK ODIDETA, JANEZEK STOPI DO SREDINE, SE VRTI V KROGU, OZIRA, OBSTANE, SEDE NA TLA, ZAJOKA. ZGORAJ NA POGRADU ŽIVAHNO PREMIKANJE.)

Z A V E S A